

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitularia Regvm Francorum

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Isaac Episcopi Lingonensis canones, sive selecta capitula ex tribus
postremis capitularium libris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19366

I S A A C
EPISCOPI LINGONENSIS
CANONES.

S I V E

SELECTA CAPITVLA EX TRIBVS POSTREMIS
CAPITVLARIVM LIBRIS.

INCIPIT PRÆFATIO OPERIS SEQVENTIS.

CVM opportunitas ecclesiastica exigit ut contra delinquentes & errantes pastoralis sententia proferatur, frequenter evenit ut remedia quæ summo caritatis & pietatis ardore à patribus anxii præparantur, à filiis ægrotantibus ad suam perniciem respiciantur. Et quia nec affectum medentium nec suum ut expediret periculum damnationis perpendunt, oblata quæque fastidiunt, & velut inefficacia, quia sunt domestica, medicamenta contemnunt. Idcirco ego ISAAC indignus Lingonensis Episcopus, propter quorundam minus adquietum desidium & querulam contra pastorem sollicitudinem improborum insolentiam, qui omnia quæ ad emendationem vel ad suam cautelam dicuntur, à nobis ficta & excogitata garriunt & inventa, utile duximus quædam saluberrimarum capitula sanctionum, quæ sanctæ Romanæ & apostolicæ Ecclesiæ Legatus venerabilis Bonifacius Magontiacensis Archiepiscopus vice Zachariæ Papæ unâ cum orthodoxo Karolomanno Francorum Principe in duobus Episcoporum Conciliis ad honorem & profectum Ecclesiæ Dei conscripsit, quæque etiam idem Papa Zacharias sub anno incarnationis dominicæ DCCXLII. auctoritate apostolica confirmavit, & omnibus Ecclesiæ Dei fidelibus inrefragabiliter observanda constituit, revolvere, & ad meam meorumque utilitatem quædam ex his quæ in quæstionem sapissime veniunt colligere & in unum corpusculum adgregare, quatinus si nostra calumniaverint, vel sinistra interpretatione labefactare tentaverint, apostolica pariter & regali auctoritate compressi, de cetero conticefcant, & salutiferis curationibus vel inviti, cum causa exegerit, adquietant.

INDEX TITVLORVM.

I. DE POENITENTIBVS.	VIII. DE IVRAMENTIS.
II. DE HOMICIDIIS.	IX. DE EXCOMMUNICATIS.
III. DE ADVLTERIIS.	X. DE STABILITATE SACER-
IV. DE INCESTIS.	DOTVM IN TITVLIS.
V. DE RAPTORIBVS.	XI. CAPITVLA ECCLESIASTICIS
VI. DE RAPACIBVS.	VTILITATIBVS SATIS
VII. DE SACRILEGIS.	CONGRVA.

TITVLVS PRIMVS.

DE POENITENTIBVS.

1. **D**E poenitentibus non cogendis vinum bibere.
 2. De homine publicam poenitentiam agente interfecto.
 3. De poenitente cuius crimen perualgatum est.
 4. De poenitentibus qui eucharistiam acceperint in infirmitate positi.
 5. De poenitentium absolutione, ut per manus impositionem Episcoporum vel sacerdotum precibus fiat.
 6. Vt poenitens ostensis poenitentia fructibus communionem recipiat.
 7. Vt poenitentes, tempore quo poenitentiam petunt, super caput cilicium à sacerdote consequantur.
 8. Vt omni tempore jejuniij manus poenitentibus à sacerdote imponatur.
 9. Vt lapsi per manus impositionem Episcopi absoluantur.
 10. Vt poenitentes communicent qui ante reconciliationem moriuntur.
 11. Vt criminalia peccata multis jejuniis & crebris manus impositionibus à sacerdote purgentur.
 12. Vt poenitentibus juxta canonicam auctoritatem poenitentia detur, & ante suspensus à communione excubare faciant ad Ecclesie officium.
 13. De his qui separati à communione fuerint poenitentibus.
 14. Ne in confinio mortis poenitens à reconciliatione diutine suspendatur.
 15. De poenitentibus qui ex gravioribus levioribusque commissis poenitentiam gerunt.
 16. Vt poenitentes qui ex gravioribus peccatis poenitentiam gerunt, tribus annis sine inter audientes, si veram poenitentiam gesserint.
 17. Vt qui poenitentiam publicè gerunt, uno anno cum cilicio sint inter audientes.
 18. De poenitentibus transgressoribus.
 19. De negligentioribus poenitentibus.
 20. De eo qui poenitentiam in infirmitate petit.
 21. Vt poenitentes non se credant absolutos sine manus impositione.
 22. De poenitentibus qui antequam leges poenitentiae exequantur, si casu in itinere aut in mari mortui fuerint.
 23. Vt nullus vitam sine communione finiat, nec unctioe benedicti olei careat.
 24. Vt nullus Presbyter amplius quam unam Ecclesiam sibi vindicet.
 25. De non recipiendis alienis poenitentibus.
 26. Vt tempus poenitentium in consideratione Episcopi consistat.
 27. De poenitentium conversatione & fide.
 28. De satisfactione poenitentiae.
 29. De mensura poenitentiae.
 30. De arbitrio Episcopi erga poenitentes.
 31. De remissione poenitentium.
 32. Quòd poenitentibus nulla lucra negotiationis exercere conveniat.
 33. Vt nemo poenitentem alicuius parochiae absolvat.
 34. De his qui poenitentia accepta moriuntur.
 35. Vt nullus Presbyter poenitentes inconsulto Episcopo reconciliare audeat.
 36. Qui luget, abstinere debet à convivio.
 37. De poenitentibus, qualiter poenitentiam debeant accipere.
 38. De poenitentibus quae defunctis viris, alius nubere praesumunt.
 39. De confessionibus fidelium accipiendis, qualiter pro modulo & qualitate peccati sit poenitentiae temporis insinatio.
- Titulus II. De homicidiis.
1. De Presbyteris occisis.

2. De homicidiis in Ecclesiis vel in atris earum perpetratis.
3. De homine publicam penitentiam agente interfecto.
4. De homicidiis prohibendis.
5. De occisione Clericorum & sacerdotum atque monachorum.
6. De eo qui propriam reliquit uxorem, vel sine culpa interfecit, & aliam ducit.
7. Ut non sit sanguis Christianorum temeraria effusio.
8. De eo qui occiderit Clericum aut monachum, ut arma relinquat.
9. De Sacerdotibus & Levitis atque monachis interfectis vel debilitatis.
10. Quod homicide ante Deum deputentur qui res Ecclesie vastant.
11. De homicidiis infantium.
12. De homicidiis quid agendum sit.
13. De his qui prius non habentes odium, sed se defendentes, aliquem occiderint, qualiter corrigendi sint.
14. De mulieribus & viris infantes opprimantibus.

Titulus III. De adulteriis.

1. De eo qui habet mulierem legitimam, si frater ejus adulteraverit cum ea.
2. De his qui virginibus Deo dicatis se sociant.
3. Quod blasphemiam Deo inferat qui se cum Deo sacrata miscuerit.
4. Si Clericus cum Deo sacrata se commiscuerit.
5. Quod sacrilegi & violatores juxta Apostolum sunt qui violant sacratarum feminarum corpora.
6. Quod fornicatio omnibus peccatis periculosior esse perhibetur.
7. De secularibus qui suas uxores derelinquant.
8. De muliere que duobus fratribus nupsit, & de viro ejus.
9. De muliere que adulteraverit virum suum. Similiter & de viro qui uxorem suam adulteraverit.

Titulus IV. De incestis.

1. De incestis.
2. De incestuosos.
3. Item de incestuosos.
4. Ut Episcopi incestuosos emendent & corrigant.
5. Ut incesti & parricide canonicè coercantur.
6. De incestis & criminosis, ac de infirmis & penitentibus, atque de jejunio quatuor temporum.
7. De eo qui se incestuoso ordine his perso-

Tom. I.

nis quibus regulis prohibitum est conjugere.

8. De incestis. Ex libro legum Theodosij tertio cap. xxi. De incestis.
9. Ut devotam Deo virginem vel viduam nullus conjugem accipiat.
10. De incestis quid agendum sit.
11. De his qui cum pecoribus coitu mixti sunt, aut more pecudum usque ad affinitatis lineam cum consanguineis incestum commiserunt, sive cum masculis concubuerunt.
12. Ut incesti à sacerdotibus & Deum timentibus hominibus fideliter perquirantur, & canonicè puniantur.
13. Quod incestum committit qui se consanguineo sue usque ad affinitatis lineam conjugit.
14. Ut incesti, quandiu in scelere morantur, non fidelium Christianorum, sed tantum aut gentium aut catechumenorum vel energumenorum locam teneant.
15. Item de incestis.

Titulus V. De raptoribus.

1. De raptu viduarum.
2. De raptis & de eorum raptoribus.
3. De puellis raptis necdum desponsatis.
4. De desponsatis & ab alio raptis.
5. De raptu alienarum sponсарum.
6. Ut nullus occultas nuptias aut raptum faciat, vel quam propinquas habuit ducat uxorem; sed dotatam, & à parentibus traditam, per benedictionem sacerdotum accipiat, qui vult nubere, uxorem.
7. De raptoribus viduarum vel virginum; & ut femine sacris altaribus non ministrarent.
8. De his qui rapiunt feminas, ut eas non habeant uxores, & qualiter de raptis agendum sit.

Titulus VI. De rapacibus.

1. De his qui infra regnum per vim aliquid rapuerint.
2. De his qui infra regnum rapinas faciunt.
3. Ut socios suos nominet apud quem pars rapine fuerit inventa.
4. De his qui diripienda indicare reperiantur.
5. De eo qui facultatem depraedationis dederit.
6. Ut hi qui res Ecclesie vastant, invadant, vel diripiant, si monente Episcopo non se correxerint, communionem priventur.
7. De his qui res Ecclesie traditas invadant vel vastant, aut absque proprii Episcopi consensu accipiunt.

Ilii ij

8. De his qui oblationes defunctorum retinent.
9. De Abbatibus, Presbyteris, vel reliquis ministris rebus ecclesiasticis non alienandis.

Titulus VII. De sacrilegis.

1. Quod prædones Ecclesie sacrilegi sint, sicut scripturæ testimonio comprobatur.
2. Quod ea quæ Domino consecrantur, ad jus ecclesiasticum pertineant.
3. Vt si quis dignitatem præsumpserit quam non meruit à Principe vel seniore iusto sacrilegus habeatur.
4. De sacrilegis, quod fures sint, teste scripturæ.
5. Quod quicquid offertur Domino, sanctum sanctorum sit, & ad jus pertineat sacerdotum.
6. De his sacrilegis qui Ecclesie ejusque sacerdotibus injurias inferunt.
7. Quod omnia quæ Domino offeruntur, proculdubio & consecrantur.
8. Vt omnes agnoscant quantum malum sit Deo sacratas vel reliquas inceßare.
9. Vt capitali sententia mulentur qui sacrilegia, adulteria, prædationes, aut devastaciones exercuerint.
10. De plebe adversus sacrilegos custodienda.

Titulus VIII. De juramentis.

1. De sacramentis leviter non jurandis.
2. De perjuriis cavendis.

Titulus IX. De excommunicatis.

1. Cum excommunicatis non licere communicare.
2. De qui excommunicatus pro suo neglecto fuerit.
3. De his qui cum excommunicato communicaverint.
4. De his qui Episcoporum vocationem vel correptionem contempserint.
5. De his qui Episcopo aliquam injuriam vel debonorationem fecerint.
6. De non parvipendenda excommunicatione sacerdotum.
7. Vt quicumque synodalem excommunicationem transgressus fuerit, in alia synodo spem recuperationis non habeat.
8. Quod excommunicati à sacerdote, antequam canonicè reconcilientur, non possint majores natu accusare.
9. De modis excommunicationis tam de Clericis quam de laicis.
10. Item de eadem re.

Titulus X. De stabilitate sacerdotum in titulis propriis.

1. Vt Clericus in Ecclesia in qua prætitulatus est permaneat.

2. Vt in titulis in quibus Presbyteri consecrantur, ante suam promotionem stabilitatem promittant. EXPLICIT.

Titulus X. Incipiunt alia capitula ecclesiasticis utilitatibus satis congrua.

1. De eo qui filiam aut filiam ante Episcopum tenuerit.
2. De eo qui filiam suam contra voluntatem ipsius dederit ingenio vel seruo.
3. De Presbytero suspicio.
4. Vt Presbyteri christiana diligenter custodiant.
5. Item unde supra.
6. Vt malum ebrietatis omnino vitetur.
7. De Ecclesia edificanda.
8. De non iudicando quemquam absque legitimo accusatore.
9. Quod laicis non sit de religione præsumendum.
10. Si quis Episcopus, Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus ad bellum processerit, deponatur.
11. De his qui volunt aquam consecratam in sabbato sancto accipere.
12. De confirmatione Episcoporum à plebe sollicitè querenda.
13. De viro & muliere in matrimonio copulatis, & postea dicente ea non posse eum nubere cum ea.
14. De raptoribus & raptis virginibus vel viduis.
15. De his qui in domo sua oratorium fecerint.
16. De expositis infantibus ac collectione eorum.
17. De quorum baptismo absque dissimulatione dubitatur, ut rebaptizentur præceptum est.
18. Qui sint dies purificationis mulieris.
19. De conservanda fide inter virum & uxorem.
20. De sacerdotibus qui ministerium suum adimplere non valent.
21. Vt nullus iudex neque Presbyterum neque Diaconum aut Clericum sine consensu Episcopi sui distingat.
22. Vt Presbyteri in Ecclesiis inconsulto Episcopo nec constituantur, vel de Ecclesiis expellantur.
23. Vt illicitus accessus feminarum ad altare non fiat, nec ulla femine vasa sacra aut corpus & sanguinem Domini contrectare præsumant.
24. De violatoribus sepulchrorum.
25. De Clericis, si ebrietatem non vitaverint.

- runt, ut excommunicentur aut verberentur.
26. *Vt testes, priusquam de causa interrogentur, sacramento constringantur.*
27. *Vt mancipia quae Iudei emerint aut circumciderint, ab eorum potestate auferantur.*
28. *De vagis & levibus sacerdotibus ac Clericis.*
29. *De castitate eorum qui conjugio sunt copulandi.*
30. *De his qui à Chorepiscopo confirmati sunt.*
31. *Item de Chorepiscopis.*
32. *De his qui se ipsos quocumque modo necant.*
33. *Qualiter haec statuta servanda sint: & de his qui haec contempserint, sive Clericis, sive laicis, quid agendum sit.*

TITVLVS PRIMVS.

DE POENITENTIBVS.

De poenitentibus non cogendis vinum bibere.

Ex lib. v. Capitalaris, cap. lv.

- v. 51. I. **V**T nullus Presbyter aut laicus poenitentem cogat vinum bibere aut carnem manducare, nisi ad praesens pro ipso unum vel duos denarios iuxta qualitatem poenitentiae dederit.

De homine publicam poenitentiam agente interfecito.

Ex eodem libro, cap. cxvii.

II. Qui hominem poenitentiam publicam agentem interfecerit, bannum nostrum in triplo componat, & vvirgildum proximis ejus persolvat.

De poenitente cuius crimen pervulgatum est.

Ex eodem libro, cap. cxvii.

III. In Concilio Carthaginensi de hac re praecipitur, ut si cujusquam poenitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod universam commoverit Ecclesiam, ante absidam manus ei imponatur. Et alibi in canonibus vel in decretalibus Leonis Papae praecipitur de eadem re, ut absolutio poenitentium per manus impositionem Episcoporum supplicationibus fiat. & reliqua multa talia & horum similia.

De poenitentibus qui eucharistiam acceperint in infirmitate positi.

Ex eodem libro, cap. cxviii.

IV. Poenitentes qui in infirmitate vaticum eucharistiae acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si supervixerint.

De poenitentium absolutione, ut per manus impositionem Episcoporum vel sacerdotum precibus fiat.

Ex eodem, cap. cxx.

V. Si quis in periculo vel pace aut in infirmitate poenitentiam acceperit, si continuo creditur moriturus, reconcilietur

per manus impositionem, & infundatur ori ejus eucharistia.

Vt poenitenti, ostensis poenitentiae fructibus, communionem recipiat.

Ex eodem, cap. cxxi.

VI. Ut poenitens, ostensis necessariis poenitentiae fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione percipiat.

Vt poenitentes, tempore quo poenitentiam petunt, super caput cilicium à sacerdote consequantur.

Ex eodem, cap. cxxii.

VII. Poenitentes, tempore quo poenitentiam petunt, impositionem manuum & cilicium super capita à sacerdote, sicut ubique constitutum est, consequantur.

Vt omni tempore jejuniij manus poenitentibus à sacerdote imponatur.

Ex eodem libro, cap. cxxiii.

VIII. Omni tempore jejuniij manus poenitentibus à sacerdote imponantur.

Vt lapsi per manus impositionem Episcopi absolvantur.

Ex eodem, cap. cxxiv.

IX. Nec absolutos lapsos in fide credamus nisi per impositionem manus Episcopi.

Vt poenitentes communicent qui ante reconciliationem moriuntur.

Ex eodem libro, cap. cxxv.

X. Placuit his qui accepta poenitentia ante reconciliationem migrant ad Dominum communicari, pro eo quod honoraverunt poenitentiam. Qui si supervixerint, stent in ordine poenitentium, ut legitimam communionem statuto tempore reconciliatione & manus impositione Episcopi, vel ejus jussu Presbyteri, recipiant.

¶ Iii ij

Ve criminalia peccata multis jejuniis & crebris manus impositionibus à sacerdote purgantur.

Ex eodem. cap. cxxxvii.

XI. Criminalia peccata multis jejuniis & crebris manus sacerdotum impositionibus eorumque supplicationibus juxta canonum statuta placuit purgari, ita ut nemo sine manus impositione Episcopi, aut ejus jussu, alicujus Presbyteri, se credat esse à suis facinoribus absolutum. Non est mirandum si absolutio peccatorum per manus impositionem precibus fit sacerdotum, cum Dominus in veteri lege super caput hostiæ manum sacerdotis præceperit imponi. Etenim sicut tunc per illam hostiam, ita nunc invocatione sancti Spiritus, qui est remissio peccatorum, per manus Episcoporum, vel eorum auctoritate, reliquorumque sacerdotum impositione vel supplicationibus eorum remittuntur peccata. Nam quando Dominus

Joan. 11. Lazarum suscitavit, ait suis discipulis *Tolite lapidem*, subauditur, ut mortuus surgat. dans exemplum ut sicut ipsi manibus tollunt lapidem ut mortuus surgat, ita & ipsi & successores eorum manus poenitentibus imponant, ut per impositionem manuum suis precibus mortuum de sepulchro, id est, peccatorem de vitiis surgere & relevare faciant; & sicut illi Lazarum institis, id est, funibus, colligatum jubente Domino solvunt, qui ait, *Solvite illum, & snite abire*, ita isti eorum supplicationibus auxiliante Domino, & comitante Spiritu sancto, qui in his semper operatur, per manus impositionem peccatorum solvant vincula, eosque tempore à sanctis patribus constituto sacra eucharistia communicent, & absolutos ire permittant.

Ve poenitentibus juxta canonicam auctoritatem poenitentia detur, & antiò suspensos à communione excubare faciant ad Ecclesie officium.

Ex eodem libro, cap. cxxxviii.

XII. Ut secundum formam canonum poenitentibus detur poenitentia, & prius eos à communione suspensos ad officium Ecclesiarum excubare faciant, & inter reliquos poenitentes ad manus impositionem crebrò recurrere. Expleto autem satisfactionis tempore, sacerdotali prece per manus impositionem juxta ordinem sacramentorum & canonum reconcilient poenitentes, & sacra communione confirmant.

De his qui separati à communione fuerint poenitentibus.

Ex eodem, cap. cxxxix.

XIII. Qui à communione separantur, in locis quibus seclusi fuerant per manus impositionem recipiant communionem. Nec se quisquam à peccatis absolutum sine reconciliatoria manus impositione credat; sed per manus impositionem precibus sacerdotum reconcilietur, sicut auctoritas habet ecclesiastica.

*Ne in confinio mortis poenitens à reconciliatio-
ne diutiniò suspendatur.*

Ex eodem, cap. cxxx.

XIV. Qui poenitentiam in mortis agit periculo, non diutiniò à reconciliatio-
gratia differendus est. Sed si pro certo mor-
tis urget periculum, poenitentia per ma-
nus impositionem accepta, statim recon-
ciliatio adhibenda est, ne prius ab huma-
nis rebus æger abscedat quam donum recon-
ciliationis accipiat, sicque superstiti-
bus quodam modo doloris videtur esse
perpetuum, si præcisum ab Ecclesiæ mem-
bris eum qui utique reconciliatio-
nis non
meruit gratiam, raptim à præfenti vita
mortis natura subduxerit. Vnde juxta Pa-
pæ Leonis edictum, his qui in tempore ne-
cessitatis & in periculi urgentis instantia
præsidium poenitentiae & mox reconcilia-
tionis remedium implorant, nec satisfactio
interdicenda est, nec reconciliatio est
deneganda: quia misericordiae Dei nec
menluras possumus ponere, nec tempora
definire. De his autem qui post acceptam
poenitentiam, antequam reconcilientur,
ab hac vita recesserint, quamquam diver-
sitas præceptorum de hoc capitulo habeatur,
illorum tamen nobis sententia placuit
qui multiplici numero de hujusmodi hu-
maniùs decreverunt, & ut memoria ta-
lium in Ecclesiis commendetur & oblatio
pro eorum dedicata spiritibus accipiatur.
*De poenitentibus qui ex gravioribus leviori-
busque commissis poenitentiam gerunt.*

Ex eodem libro, cap. cxxxxi.

XV. De poenitentibus qui sive ex gra-
vioribus commissis sive ex levioribus poe-
nitentiam gerunt, si nulla intervenit agri-
tudo, quinta feria ante Pascha eis remit-
tendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo de-
monstrat. Ceterum de pondere æstimando
delictorum sacerdotis est judicare, ut
adtentat ad confessionem poenitentis &
ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac-
tum liberè dimitti cum viderit congruam
satisfactionem. Sanè si quis agritudinem

inciderit, atque usque ad desperationem devenit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de seculo absque communione discedat.

Vt poenitentes qui ex gravioribus peccatis poenitentiam gerunt, tribus annis sint inter audientes, si veram poenitentiam gesserint.

Ex eodem, cap. cxxxiv.

XVI. Poenitentes qui ex gravioribus commissis poenitentiam gerunt, si ex can. xi. de poenitentia, sicut Nicæna synodus de lapsis constituit, tribus annis sint inter audientes, quinque verò vel septem annis subjaceant inter poenitentes manibus sacerdotum, duobus etiam oblationes non finantur offerre, sed tantummodo populis in oratione sociantur. Nec confundantur Deo colla submittere qui eum non tuerunt abnegare. Quòd si, utpote mortales, intra metas præscripti temporis ceperit vitæ finis urgere, subveniendum est implorantibus, seu ab Episcopo qui poenitentiam dedit, seu ab alio, qui tamen datam esse probaverit, aut similiter à Presbytero, jussu aut permissu tamen proprii Episcopi, per manus impositionem, absolutione precum sacerdotalium, viaticum abeuntibus de seculo non negetur. Pueris autem, quibus à puritate vocabulum est, seu Clericis, seu laicis, aut etiam similibus puellis, quibus ignorantia suffragatur ætatis, aliquandiu sub manus impositione detentis reddenda communio est. Quòd si ante præfinitum poenitentiae tempus, despecti à medicis, aut evidentibus mortis pressi indicis, recepta quiquam communionis gratia convaluerint, servemus in eis quod Nicæni canones ordinarunt, ut habeantur inter illos qui in oratione sola communicant, donec impleatur spatium temporis eisdem præfinitum.

Vt qui poenitentiam publicè gerunt, uno anno cum cilicio sint inter audientes.

Ex eodem, cap. cxxxvi.

XVII. Qui poenitentiam publicam gerunt, debent unum annum esse cum cilicio inter audientes vel usque ad magnum diem; & à populo, quando intrat in Ecclesiam, perfusi lacrymis debent veniam postulare precarique eum humiliter ut pro eis dignetur orare. Tribus verò annis subjaceant inter poenitentes manibus sacerdotum in loco retro ostio Ecclesiae poenitentibus constituto, & seorsum infra ipsam Ecclesiam populo secluso, tamen jam non in terram prostrati, sed vultu & capite humiliato, humiliter & ex corde, ut su-

prædictum est, veniam postulent, & pro se orare exposcant. Duobus etiam annis oblationes modis omnibus non finantur offerre, sed populis tantummodo in oratione sociantur, ut perfectionem septimo in Cæna Domini consequantur anno, id est, per Episcopi vel ejus jussu, si ipse abest, aliorum sacerdotum manus impositionem, absolutione sacerdotalium precum communionis catholice gratiam recepturi. *Qualiter septem annorum poenitentia agatur.* In his verò septem annis multipliciter jejuniis, orationibus, fletibus, & eleemosynarum, prout melius potuerint, exhibitionibus & lacrymis perstant, & ne ulterius eis talia contingant, admodum caveant, ut mereantur illam Domini vocem audire iniquentem: *Vade, & amplius noli peccare.*

De poenitentibus transgressoribus.

Ex eodem, cap. cxxxvii.

XVIII. Vt hi qui frequenti prævaricatione peccata vel poenitentiam iterant, frequenti sententia, nisi per satisfactionem quæ prævaricati sunt emendare nitantur, coercantur vel condemnentur, ut hæc quæ voluntariè non diluerunt inviti emendent. Quòd si aliquis renuerit, & præceptis sui sacerdotis inobediens apparuerit, secundum modum culpæ excommunicetur. Si quis autem ante reconciliationem & eorum satisfactionem absque proprii Episcopi licentia communicare præsumpserit, simili excommunicationi subjaceat. Sacerdotes autem ad quos pertinere noscuntur, si eos quolibet munere aut favore vel negligentia admonere noluerint, aut per satisfactionem revertentes non susceperint, aut contemnentis de Ecclesia non rejecerint, simili sententia plectantur quousque vel emendationis vel eorum damnationis sententia promulgetur.

De negligentioribus poenitentibus.

Ex eodem, cap. cxxxix.

XIX. Vt negligentiores poenitentes tardius recipiantur.

De eo qui poenitentiam in infirmitate petit.

Ex eodem, cap. cxl.

XX. Is qui poenitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum sacerdos invitatus venit, oppressus in infirmitate obmutuit, vel in phrenesim versus ferit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat poenitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus eu-

charistia. Si supervixerit, commoneatur à supradictis testibus petitionis suae satisfactio, & subdatur statuto poenitentiae tempore, quandiu sacerdos qui poenitentiam dedit probaverit.

Vt poenitentes non se credant absolutos sine manus impositione.

Ex eodem, cap. cxli.

XXI. Poenitentes qui in infirmitate viaticum eucharistiae acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si supervixerint.

De poenitentibus qui antequam leges poenitentiae exsequantur, si casu in itinere aut in mari mortui fuerint.

Ex eodem, cap. cxlii.

XXII. Poenitentes qui antequam leges poenitentiae exsequantur, si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ubi eis sacerdos subvenire non potuerit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendentur.

Vt nullus vitam sine communione finiat, nec unitione benedicti olei careat.

Ex libro vi. cap. lxxv.

XXIII. Si in infirmitate deprehensus quis fuerit, vitam sine communione non finiat, nec unitione sacraei olei careat. Et si finem perspiciat, sacrosancto corpore Deo anima ejus à sacerdote precibus commendetur.

Vt nullus Presbyter amplius quam unam Ecclesiam sibi vindicet.

Ex eodem, cap. lxxvi.

XXIV. Quapropter omnibus placuit ut nullus Presbyter amplius quam unam Ecclesiam sibi vindicet: quia sicut unusquisque secularis non amplius quam unam habere debet uxorem, ita unusquisque Presbyter non amplius quam unam habere debet Ecclesiam.

De non recipiendis alienis poenitentibus.

Ex eodem libro, cap. cxxxi.

XXV. Qui pro delicto suo à communionem separantur, placuit ut in quibuscunque locis fuerant exclusi, eisdem locis communionem consequantur.

Vt tempus poenitentium in consideratione Episcopi consistat.

Ex libro vii. cap. v.

XXVI. Penes Episcopos erit potestas, modum conversationis poenitentium probantes, humanius contra eos agere vel amplius tempus adicere. Ante omnia verò præcedens eorum vita & posterior inquiratur, & ita eis impertiatur humanitas.

De poenitentium conversatione & fide.

Ex eodem libro, cap. vi.

XXVII. Conversatio poenitentium & fides tempus abbreviat.

De satisfactione poenitentiae.

Ex eodem, cap. xxx.

XXVIII. Satisfactio poenitentiae non est tam temporis longitudine quam cordis compunctione pensanda.

De mensura poenitentiae.

Ex eodem, cap. xxxi.

XXIX. Tempora poenitentiae habita moderatione Episcopi & arbitrio sunt constituenda, prout in conspectorem animos viderit esse devotos. Pariter etiam habentes ætatis senilis intuitum, & periculorum quorumque aut ægritudinum respicientes necessitates.

De arbitrio Episcopi erga poenitentes.

Ex eodem lib. cap. xxx.

XXX. Poenitentibus secundum differentiam peccatorum Episcopi arbitrio poenitentiae tempora decernantur.

De remissione poenitentium.

Ex eodem, cap. xxxvi.

XXXI. Poenitentes quicumque ex gravioribus sive levioribus culpis poenitentiam gerunt, si nulla intervenit ægritudo, quinta feria ante Pascha eis est remittendum. Ceterum de pondere æstimando delictorum sacerdotis est judicare.

Quod poenitentibus nulla lucra negotiationis exercere conveniat.

Ex eodem, cap. lxxii.

XXXII. Nulla lucra negotiationis poenitentibus exercere convenit: quia difficile est inter vendentes ementisque commercium non intervenire peccatum.

Vt nemo poenitentem alterius parrochiae absolvat.

Ex eodem, cap. lxxvii.

XXXIII. Nullus sacerdos in alterius civitate vel diocesi poenitentem, vel sub manu positum sacerdotis, vel qui reconciliatum se esse dixerit, sine consensu & litteris Episcopi vel Presbyteri, in parrochia Presbyter, aut Episcopus in civitate suscipiat.

De his qui poenitentia accepta moriantur.

Ex eodem, cap. cxxxviii.

XXXIV. De his qui recedunt de corpore poenitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione eis communicare, quod morientis sufficit consolationi, secundum definitiones patrum, qui hujusmodi communionem congruenter viaticum nominant. Quod si supervixerint,

vixerint, stent in ordine pœnitentum, ut ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione recipiant.

Ut nullus Presbyter pœnitentes inconsulto Episcopo reconciliare audeat.

Ex eodem libro, cap. cccij.

XXXV. Statutum est & in sanctis canonibus prohibitum ut nullus Presbyter pœnitentem publicè inconsulto Episcopo reconciliare præsumat, nisi morte fortè periclitantem; sed omnes publicè pœnitentes quinta feria ante Pascha, quæ est Cœna Domini, ad civitatem in cinere & cilicio in præsentiam Episcopi prostrato vultu conveniant, & ibi ab Episcopo canonicè & ordinabiliter, sicut in sacramentario & in Romano ordine continetur, reconcilientur atque dijudicentur, consolenturque & prædicentur quid deinceps agere, quid vitare debeant instruantur, atque insuper divinis precibus per manus impositionem ab Episcopo sanentur. Nullo namque tempore Presbytero in publica Missa pœnitentem reconciliare sine licentia Episcopi concessum est. Si quis hoc facere præsumperit, canonica correptione multetur.

Qui luget, abstinere debet à conviviis.

Item ex eodem, cap. cccliiii.

XXXVI. Qui luget, abstinere debet à conviviis ac ornamentis & alba veste.

De pœnitentibus, qualiter pœnitentiam debeant accipere.

Ex eodem, cap. cccx.

XXXVII. Pœnitentes, tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem manus & cilicium à sacerdote consequantur. Et si aut comas non depulerint, aut vestimenta non mutaverint, abiciantur. Iu-

venibus etiam non facilè committenda est propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte positus non negandum.

De pœnitentibus quæ, defunctis viris, aliis nubere præsumunt.

Ex eodem, cap. cccxvii.

XXXVIII. Pœnitens quæ, defuncto viro, alio nubere præsumperit, vel suspecta vel interdicta familiaritate cum extraneo se conjunxerit, cum eodem à liminibus Ecclesiæ arceatur. Hæc etiam & de viro in pœnitentia posito placuit observari.

De confessionibus fidelium accipiendis, qualiter pro modo & qualitate peccati sit pœnitentiæ temporis institutio.

Ex eodem, cap. cccxxxix.

XXXIX. Quærendum namque est, cum accipit quislibet fidelis confessionem peccatorum, qualiter primò peccatum perpetratum, aut si postea iteratum aut frequenter actum sit; si sponte, si coactè, si per ebrietatem, aut per quodlibet ingenium factum sit. Et cum invenerit unde radix illius peccati processit, tunc congruam adhibeat medicinam. Qualis verò peccati adhibenda sit medicina, secundum canonum authenticorum & sanctorum patrum esse debet institutionem, & non secundum placitum hominis, sed secundum Dei voluntatem, nec in hac parte voluntas aut gratia hominis sectanda est, sed voluntas Dei in omnibus exquirenda; quatinus dignis precibus & pœnitentia digna placare possit omnipotentis Dei vindictam, quam suo vitio provocavit.

EXPLICIT DE PœNITENTIBVS.

TITVLVS II.

DE HOMICIDIIS.

De Presbyteris occisis.

Ex libro quinto, cap. clxxxvi.

I. Presbyteri interfecti Episcopo ad cuius parrochiam pertinent solvantur secundum Capitulare gloriosi Karoli genitoris nostri, ita videlicet ut medietatem virgildii ejus Episcopus utilitibus Ecclesiæ cui præfuit tribuat, & alteram medietatem in elemosyna illius Tom. I.

justè dispenset: quia nullus nobis ejus heres proximior videtur quam ille qui ipsum Domino sociavit.

De homicidiis in Ecclesiis vel in atrii earum perpetratis.

Ex eodem, cap. cccxxx.

II. Si quis aut ex levi causa aut sine causa hominem interfecerit in Ecclesia, de vita componat. Si verò foris rixati fuerint, & unus alterum in Ecclesia fugerit,

KKK

& ibi se defendendo eum interfecerit, si hujus facti testes non habuerit, cum duodecim conjuratoribus legitimis jurare cogatur. Is verò qui interfectus est absque compositione jaceat, ac deinde interfector secundum judicium canonicum congruam facinoris quod admisit poenitentiam accipiat. Si servus hoc admisit, iudicio aquæ ferventis examinetur utrum hoc sponte an se defendendo fecisset. Et si manus ejus exusta fuerit, interficiatur. Si autem non fuerit, dominus illius juxta quod vuirgildus illius est ad Ecclesiam persolvat, aut eum, si voluerit, eidem Ecclesie tradat. De ecclesiastico & fiscalino & beneficiario servo volumus ut pro una vice vuirgildus ejus pro eo componatur, altera vice ipse servus ad supplicium tradatur. Hereditas tamen liberi hominis qui propter tale facinus ad mortem fuerit iudicatus, ad legitimos heredes illius perveniat. Si in alicujus porta, quæ reliquiis sanctorum consecrata est, hujuscemodi homicidium perpetratum fuerit, simili modo emendetur vel componatur. Si verò porta Ecclesie non est consecrata, eodem modo componatur quod in atrio committitur sicut componi debet quod in emunitate violata committitur.

De homine publicam poenitentiam agente interfecit.

Ex eodem, cap. cccxxxiv.

III. Qui hominem publicam poenitentiam agentem interfecerit, bannum nostrum in triplo componat, & vuirgildum proximis ejus persolvat.

De homicidiis prohibendis.

Ex eodem, cap. cccxxxvi.

IV. Quicumque hominem aut ex levi causa aut sine causa interfecerit, vuirgildum ejus his ad quos ille pertinet componat. Ipse verò propter talem præsumptionem in exilio mittatur ad quantum nobis tempus placuerit. Res tamen suas non amittat.

De occisione Clericorum & sacerdotum atque monachorum.

Ex eodem libro, cap. cclxi.

V. Qui Subdiaconum occiderit, trecentos solidos componat. Qui Diaconum, quadringentos solidos. Qui Presbyterum, sexcentos solidos. Qui Episcopum, nonngentos. Qui monachum, quadringentis solidis culpabilis iudicetur.

De eo qui propriam reliquit uxorem, vel sine culpa interfecit, & aliam ducit.

Ex eodem, cap. ccc.

VI. Quicumque propria uxore derelicta, vel sine culpa interfecta, aliam duxerit, armis depositis publicam agat poenitentiam. Et si contumax fuerit, comprehendatur à Comite, & ferro vinciat, & in custodiam mittatur, donec res ad nostram notitiam deducatur.

Ut non sit sanguis Christianorum temeraria effusio.

Ex eodem, cap. cccxxxii.

VII. Volumus atque præcipimus nostra auctoritate denuntiari omnibus, immo & à sacerdotibus prædicari, ne tam temeraria Christianorum sanguinis effusio in regno nostro fieri sinatur, semper illud attendentes quod Dominus post diluvium dixit famulo suo Noe: *De manu hominis & de manu viri & fratris ejus requiram animam ejus. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Et in lege: *Qui occiderit hominem, morte moriatur.* Et Apostolus: *Nam Principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bono. Si autem male feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram et qui malum agit.* De illo enim specialiter divina auctoritas dicit: *Gladium Dei portat ad vindictam malorum, non de quolibet alio.* Econtra verò nescimus qua inventione à nonnullis usurpatum est ut qui nullo ministerio publico fulciuntur, propter sua odia & diversissimas voluntates pessimas indebitum sibi usurparint in vindicandis proximis & in interficiendis hominibus vindictæ ministerium, & quod Rex saltem in uno exercere debuerat propter terrorem multorum, ipsi impudenter in multis perpetrare non metuunt propter odium, & putant sibi licere ob inimicitiarum vindictas quod nolunt ut Rex faciat propter Dei vindictam.

De eo qui occiderit Clericum aut monachum, ut arma relinquat.

Ex libro vi. cap. xc.

VIII. Qui occiderit monachum aut Clericum, arma relinquat, & Deo in monasterio serviat cunctis diebus vitæ suæ, nunquam ad seculum reversurus, & septem annos publicam poenitentiam gerat.

De sacerdotibus & Levitis atque monachis interfecit vel debilitatis.

Ex eodem, cap. xcviij.

IX. Si quis sacerdotem vel Levitam aut monachum interfecerit vel debilitaverit, juxta statuta priorum capitulorum quæ legi Salicæ sunt addita componat, & insuper bannum nostrum id est sexaginta solidos nobis persolvat, & arma relinquat, atque in monasterio diebus vitæ suæ sub ardua pœnitentia Deo serviat, nunquam postmodum seculo vel secularibus militaturus, neque uxori copulaturus.

Quod homicide ante Deum deponentur qui res Ecclesie vastant.

Ex eodem, cap. cccxxi.

VI. 450. X. Volumus omnes scire quod qui Christi & Ecclesie pecunias auferunt, refque ejus fraudant, rapiunt, vastant, vel diripiunt, homicide apud Deum esse deputantur, quia res pauperum, quos Ecclesia pascere debet, diripiunt.

De homicidiis infantum.

Ex libro vii. cap. clxvi.

VII. 168. XI. Si quis infantem necaverit, ut homicida teneatur.

De homicidiis quid agendum sit.

Ex eodem lib. cap. cclv.

Ibid. 156. XII. De homicidiis ita iustissime observare, ut quicumque ausu temerario alium sine causa occiderit, vitæ periculo feriatur, & pretio se redimere nunquam audeat. Et si convenerit ut ad compositionem quisque descendat, nullus de parentibus aut amicis eum quicquam adjuvet.

Quod si fecerit, suum vuirgildum omnino componat.

De his qui prius non habentes odium, sed se defendentes, aliquem occiderint, qualiter corrigendi sunt.

Ex eodem, cap. cccclxxx.

XIII. Si quis egrediens per viam, aut si etiam in domo sua fuerit, aut in platea civitatis, aut in villa, subito ab alio superventus, aut litis commotione, volens se defendere, non habens contra illum antè odium, interfecerit hominem, septem annis secundum canonicam institutionem pœniteat, tres verò à communione privetur, quatuor autem in communione orationum & oblationum susceptus in sacerdotis pendeat arbitrio utrum dignus sit corpus Christi accipere aut usque ad plenitudinem pœnitentiæ ab eo separari. Abstinentia ciborum in pœnitentia sacerdotis erit, secundum possibilitatem pœnitentis & devotionem & affectum lacrymarum.

De mulieribus & viris infantes opprimendis.

Iuxta praxialatum capitulum.

XIV. Mulier quæ dormiens filium suum oppresserit, & mortuus fuerit, sex annis pœniteat. Vir ejus, si in domo illius fuit, quatuor. Si verò in uno lecto, simili modo pœniteat, duos in pane & aqua, reliquos quatuor, secundum quod sacerdos viderit illos posse, abstinentiam imponat ciborum.

EXPLICIT DE HOMICIDIIS.

TITVLVS III.

DE ADVLTERIIS.

De eo qui habet mulierem legitimam, si frater ejus adulteraverit cum ea.

Ex libro v. cap. xxi.

I. Si quis homo habens mulierem legitimam, si frater ejus adulteraverit cum ea, ille frater vel illa femina qui adulterium perpetraverunt, interim quod vivunt, nunquam habeant amplius conjugium. Ille verò cujus uxor fuit, si vult, potestatem habet uxorem accipere aliam.

De his qui virginibus Deo dicatis se faciant.

Ex eodem libro, cap. ccxxvi.

II. De his qui sacris virginibus se fontom. l.

ciant ita in decretis Papæ Gelasij capitulo vigesimo continetur. *Virginibus sacris temerè se quosdam sociare cognovimus, & post dictum Deo propositum incesta fœdera sacrilegæque miscere: quos protinus æquum est à sacra communione detrueri, & nisi publicam probatamque egerint pœnitentiã, omnino non recipi. Aut his certè viaticam de seculo transcuntibus non negetur.* Si verò de copulatione sacrarum virginum tam severè feriuntur, quanto severius feriendi sunt qui eas rapiunt? Ideo, sicut præmissum est, necesse est ab omnibus in Christiana religione consistentibus rigore auctoritatis

Kkk ij

divinæ vel humanæ hoc malum radicitus amputari.

Quod blasphemiam Deo inferat qui se cum Deo sacrata misceat.

Ex libro sexto, cap. cccciii.

VI. 412. III. Scire vos convenit quia blasphemiam Deo inrogat qui cum Deo sacrata vel cum velata femina se commaculat.

Si Clericus cum Deo sacrata se commisceat.

Ex eodem lib. cap. cccciv.

Ibid. 413. IV. Si Clericus cum velata femina vel cum Deo sacrata se maculaverit, proprio honore privetur.

Quod sacrilegi & violatores juxta Apostolum sunt qui violant sacratarum feminarum corpora.

Ex eodem, cap. ccccv.

Ibid. 414. V. Sciendum est omnibus quod Deo sacratarum feminarum corpora per votum propriæ sponsonis & verba sacerdotis Deo consecrata templa esse scripturarum testimoniis comprobantur. Et ideo violatores earum sacrilegi ac juxta Apostolum filij perditionis esse noscuntur.

Quod fornicatio omnibus peccatis periculosior esse prohibetur.

Ex eodem cap. ccccv.

Ibid. 415. VI. Quod penè omnibus peccatis gravior & deterior sit fornicatio, & veraciter dici potest laqueus mortis & puteus inferni ac vorago perditionis, eò quod adulteri vel luxuriosi propter cordis inopiam perdunt animas suas. Nam, ut ait scriptura, pretium scorti vix unius est panis, & qui jungitur meretrici, unum corpus efficitur, & qui luxuriatur, mortuus est in corpore vivente.

¹Prov. 6.
1. Cor. 6.
Tim. 5.

De secularibus qui suas uxores derelinquunt.

Ex lib. vii. cap. cccv.

VII. Hi verò seculares qui conjugale consortium absque culpa graviore dimittunt vel etiam dimiserunt, nullas causas discidij probabiliter proponentes, & propterea sua matrimonia dimittunt ut aut inlicita aut aliena præsumant, si antequam apud Episcopos comprovinciales discidij causas dixerint, & priusquam uxores iudicio damnentur abjecerint, à communionem Ecclesiæ & sancti populi cætu, pro eo quod conjugium & fidem maculant, excludantur.

De muliere quæ duobus fratribus nupsit, & de viro ejus.

Ex eodem, cap. cccclxxxii.

VIII. Mulier quæ duobus fratribus nupsit, abici debet usque ad diem mortis; sed propter humanitatem in extremis suis sacramentis reconciliari oportet, ita tamen ut prius solvatur conjugium, & maneat innupta, & vir ejus absque uxore simili penitentia sit subditus. Quod si duo fratres cum una femina fornicati fuerint, nescientes ad alterutrum fornicationem, statim ut cognoverint adulterium, qui eam habet uxorem dimittat. Et ille quidem post actam penitentiam, si uxor defuncta fuerit, potest alteri sociari, illa vivente, nequaquam. Illa verò nunquam ulterius poterit in conjugium assumi, & jugi penitentia submissa, ad exitum vite communionis gratiam percipiat.

De muliere quæ adulteraverit virum suum, similiter & de viro qui uxorem suam adulteraverit.

Ex eodem, cap. cccclxxxiii.

IX. Mulier habens virum si adulterium perpetraverit, & occultè ad confessionem venerit, septem annis pœniteat, tres in pane & aqua; ceteros quatuor in providentia erit sacerdotis, qualiter eam viderit posse, & ita ei ciborum abstinentia imponatur. Similiter & vir habens uxorem, si adulterium perpetraverit, faciat per triennium ut non communicet. Si cuius uxor adulterium perpetraverit, & hoc à viro deprehensum fuerit & publicatum, dimittat uxorem, si voluerit, propter fornicationem. Illa verò, secundum quod superius insertum est, publicè agat penitentiam. Vir verò ejus, illa vivente, nullatenus habeat licentiam aliam ducere uxorem. Quod si voluerit adulteram sibi reconciliari, licentiam habeat, ita tamen ut pariter cum illa penitentiam agat, & exacta penitentia ad communionis gratiam, sicut superius continetur insertum, utrique accedat. Similis fornia & in muliere servabitur. Si eam vir ejus adulteraverit, habet potestatem dimittendi virum propter fornicationem. Maneat tamen innupta quandiu vir ejus vixerit: quia nec ille habet potestatem aliam accipere, prima vivente; nec illa primo. Habent tamen potestatem semetipsos reconciliare.

EXPLICIT DE ADULTERIIS.

TITVLVS IV.

DE INCESTIS.

De incestis.

Ex libro v. cap. 1x.

I. **S**I homo incestum commiserit cum Deo sacrata, aut cum matre sua, aut cum matrina sua de fonte aut confirmatione, aut cum matre & filia, aut cum duabus fororibus, aut cum matris filia, aut cum fororis filia, aut cum nepta, aut cum consobrino aut subrina, aut cum amita vel matertera, aut cum his quibus canones prohibent copulare, de istis criminibus pecuniam suam perdat, si habuerit. Et si hæc emendare noluerit, nullus eum recipiat, nec cibum donet, & si fecerit, sexaginta solidos Domino Regi componat, usque dum ipse homo se correxerit. Et si pecuniam non habuerit, si liber est, mittatur in carcerem usque ad satisfactionem. Si autem servus aut libertus est, vapuletur plagis multis. Et si dominus suus eum permiserit amplius in talem lapsum incidere, ipse sexaginta solidos Domino Regi componat. De reliquis verò propinquis iuxta constituta sanctorum patrum & iuxta decreta canonum iudicetur.

De incestuosus.

Ex eodem lib. cap. xc1.

II. De incestuosus, ut canonicè examinentur, & nec propter alicujus amicitiam quidam relaxentur, quidam verò constringantur.

Item de incestuosus.

Ex eodem, cap. clxxv.

III. Vt Episcopi incestuosos puriter investigare studeant omnino præcipimus. Et si penitere noluerint, de Ecclesia expellantur, donec ad penitentiam revertantur.

Vt Episcopi incestuosos emendent & corrigant.

Ex eodem, cap. ccciv.

IV. Vt Episcopi incestuosos homines emendent, & magnam diligentiam habeant ex eis, seu & de viduis infra suam parochiam potestatem habeant ad corrigendum.

Vt incesti & parricidæ canonicè coërceantur.

Ex libro sexto, cap. lxxi.

V. De incestuosus & parricidis, ut canonicè coërceantur, sicut de illo judica-

tum est qui matertera suæ filiam stupravit, ut conjugium ultra non repetat, & militiæ cingulum derelinquat, & aut monasterium petat, aut si foris remanere voluerit, tempora penitentiae secundum canones pleniter exsolvat.

De incestis & criminosis, ac de infirmis & penitentibus, atque de jejuniis quatuor temporum.

Ex eodem, cap. cv1.

VI. Vt de incestis & criminosis maximam curam habeant sacerdotes, ne in suis pereant sceleribus, & animæ eorum à districto iudice Christo eis requirantur. Similiter de infirmis ac penitentibus, ut morientes sine reconciliatione & viatico non deficiant. Et ut quatuor temporum jejunia à fidelibus diligenter custodiantur.

De eo qui se incestuoso ordine his personis quibus regulis prohibitum est conjunxerit.

Ex eodem, cap. cccc.

VII. Si quis non eo gradu, sed incestuoso ordine cum his personis quibus à divinis regulis prohibitum est se conjunxerit, usquequo penitentiam sequestratione testentur, utriusque communione priventur, & neque in palatio habere militiam neque in foro agendarum causarum licentiam habebunt. Nam si se quoquo modo prædicto incestu conjunxerint, Episcopi seu Presbyteri in quorum diocesi vel pago actum fuerit, Regi vel iudicibus scelus perpetratum denuntient, ut cum ipsis denuntiatum fuerit, se ab eorum communione aut cohabitatione sequestant. Res autem eorum ad primos parentes usque ad sequestrationem perveniant, sub ea conditione, ut antequam segregentur, per nullum ingenium, neque per parentes, neque per emptionem, neque per auctoritatem regiam ad proprias perveniant facultates, nisi præfatum scelus sequestrationis separatione & penitentia fateantur.

Ex libro legum Theodosij tertio cap. x11.

De incestis.

Ex eodem libro, cap. cccci.

VIII. Quod incesti non sint legitimi heredes, sed infamia sint notatæ utraque personæ.

K K K K ij

*Vt devotam Deo virginem vel viduam
nullus conjugem accipiat.*

Ex eodem, cap. ccccii.

- VI. 411. IX. Vt deinceps, sicut canones ecclesiastici prohibent, nullus Deo devotam virginem, nullus sub religionis habitu consistentem, sive viduitatis continentiam professam, vel sui proximam generis, aut etiam de cujus admixtione incestiva notam possit subire infamiae, inlicito connubio aut vi aut consensu accipiat conjugem: quia nec verum poterit esse conjugium quod à meliori proposito deducitur ad deterius, & sub falsi nominis copula incestiva pollutione & fornicationis immunditia perpetratur. Hoc verò nefas si agere amodo cujuslibet gentis homines sexus utriusque tentaverint, insistente sacerdote vel iudice, etiamsi corrigere se noluerint, ab invicem omnimodis separati exilio perpetuo relegentur.

De incestis quid agendum sit.

Ex libro septimo, cap. cclvii.

- VII. 278. X. Vt incestum nullus sibi unquam societ conjugium. Quòd si contigerit, ab Episcopo loci illius separentur, & publicam septem annorum juxta canonicos gradus agant poenitentiam. Qui autem hoc agere noluerint, anathema ab omnibus habeantur.

*De his qui cum pecoribus coitu mixti sunt,
aut more pecudum usque ad affinitatis
lineam cum sanguineis incestum commiserunt,
sive cum masculis concubuerunt.*

Ex eodem, cap. cccclvi.

XI. In hoc titulo Graeca verba posita sunt, id est, *ἄνθρωποι τῶν ἀλογουμένων, ἢ ἀλογουμένων*. quod nos Latine possumus dicere: *De his qui irrationabiliter versati sunt sive versantur*. In qua sententia sensus duplex est, id est, de his qui cum pecoribus commixti sunt, aut more pecudum cum consanguineis usque ad affinitatis lineam incestum commiserunt, aut cum masculis concubuerunt. Quisquis ex his unum egerit, aut capite puniatur, aut si ei vita concessa fuerit, juxta Ancyranum Concilij sententiam, quae in capitulo decimo sexto continetur, poenitentiam veraciter agat.

Vt incesti à sacerdotibus & Deum timentibus hominibus perquirantur & canonicè puniantur.

Ex eodem, cap. cccclxxvii.

XII. De incestis omni studio perquirendum est sacerdotibus per homines ve-

rares & timorem Dei ante oculos habentes. Et si reperti fuerint, statim aut per se emendare studeant, aut cum adiutorio Archidiaconi, sui Episcopi hoc ipsum extirpare satagant; ne tanto flagitio & scelere & illi polluantur & pereant, & alij in eorum vicinitate omnipotentis Dei iram incurrant.

*Quòd incestum committit qui se consanguineae
suae usque ad affinitatis lineam
conjungit.*

Ex eodem, cap. cccclxxviii.

XIII. Nullus fidelium usque ad affinitatis lineam, id est, usque ad septimam progeniem, consanguineam suam ducat uxorem, vel eam quoquo modo incesti macula polluat. Si quis verò hoc scienter temerare praesumpserit, si liber est banum nostrum, id est, sexaginta solidos fisco nostro persolvat, & insuper canonicè ut incestus luat, ac publicè juxta canonicos gradus poeniteat. Si autem servus vel ecclesiasticus fuerit, publicè flagelletur ac decalvetur, & juxta proprii Episcopi iussionem poenitentiam publicè & canonicè gerat. Quòd si aliquis tam liber quam servus aut ecclesiasticus vel fiscalis Episcopo proprio vel suo sacerdoti aut Archidiacono inobediens vel contumax sive de hoc sive de alio quolibet scelere extiterit, omnes res ejus à Comite & à Misso Episcopi ei contendantur usque dum Episcopo suo obediat aut canonicè poeniteat. Quòd si nec se ita correxerit, & ad Episcopum & canonicam poenitentiam venire distulerit, à Comite comprehendatur, & in carcere sub magna arumna retrusus teneatur, nec rerum suarum potestatem habeat, quousque Episcopus iusserit. Quòd si Comes vel ejus ministri haec adimplere distulerint, canonicè ab Episcopo vel à suo ministro excommunicentur, & usque dum haec pleniter Comes adimpleat, semper communionem catholicorum careat, usque dum ipso Episcopo humanius erga eum aliquid agere placuerit. Si verò, quod non optamus, ipse Comes aut de praedictis causis aut de ipsa excommunicatione inobediens aut negligens suo Episcopo apparuerit, honore comitatus pariter & communionem careat usque dum ambo in nostram praesentiam veniant, ut nos illum episcopali auctoritate atque imperiali metu ita corrigamus ut ceteri timorem habeant, nec deinceps talia committere ullatenus audeant.

Vi incesti, quandiu in scelere manent, non fidelium Christianorum, sed tantum aut gentilium aut catechumenorum vel energumenorum locum teneant.

Ex eodem libro, cap. cccxxxiii.

XIV. Incesti, dum in ipso detestando atque nefando scelere manent, non inter fideles Christianos, sed inter gentiles aut catechumenos vel energumenos habeantur; id est, cum Christianis non cibum sumant, non potum, non in eodem vaseculo edant aut bibant, sed soli hoc faciant; non osculentur aut saluentur ab eis. Sed si suis sacerdotibus inobedientes extiterint, & à tam nefandissimo scelere segregari atque ad publicam poenitentiam redire noluerint, inter eos habeantur qui spiritu periclitantur immundo, vel etiam inter eos de quibus ipsa veritas ait: *Si te non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Nam cum fidelibus non debent orare, nec in Ecclesiam intrare, sed ad januam Eccle-

Matth. 12.

sia excubare, & intrantibus in eam atque exeuntibus ex ea vultu in terra prostrato veniam postulare, & ut pro se orare non dedignentur flagitare, & lacrymis profuso vultu, contrito corde, atque humiliato spiritu omnibus apparere usque ad satisfactionem Ecclesiae & proprii Episcopi canonicam reconciliationem manere, & ad pristinum incestum nunquam redire, nec secularia negotia exercere, nec placitis aut accusationibus vel testimoniis interesse, sed crebris sacerdotum precibus manūque Pontificis proprii impositionibus & elemosynarum largitionibus atque ceterorum bonorum omnium exhibitionibus eos purgari sanarique oportet.

Item de incestis.

Ex eodem libro, cap. cccxxxiv.

XV. Incestos nullo conjugij nomine praevalendos esse censemus.

EXPLICIT DE INCESTIS.

TITVLVS V.

DE RAPTORIBVS.

De raptu viduarum.

Ex libro quinto, cap. cvi.

I. **Q**ui viduam intra primos triginta dies viduitatis vel invitam vel volentem sibi copulaverit, bannum nostrum, id est, sexaginta solidos in triplo componat. Vel si invitam eam duxit, legem suam ei componat, illam verò ulterius non attingat.

De raptis & de earum raptoribus.

Ex eodem libro, cap. ccxxiii.

II. De raptis & de raptoribus, quamquam specialiter decrevissemus quid pati debeant qui hoc nefas deinceps facere tentaverint, quid tamen de his sacri canones præcipiant hic inferendum necessarium duximus, quatinus omnibus pateat quantum malum sit, & non solum humana sed & divina auctoritate constricti, ab hinc hoc malum caveatur.

De puellis raptis necdum desponsatis.

Ex eodem, cap. ccxxiv.

III. De puellis raptis necdum desponsatis in Concilio Chalcedonensi, ubi d c x x x. patres adfuerunt, capitulo x x x v i i i. ita habetur: *Eos qui rapiunt puellas sub nomine simul habitandi, cooperantes & concubentes raptoribus, decrevit*

sancta synodus, si quidem Clerici sunt, decidant gradu proprio; si verò laici, anathematizentur. Quibus verbis aperte datur intelligi qualiter hujus mali auctores damnandi sunt, quando participes & concubentes tanto anathemate feriuntur, & quòd juxta canonicam auctoritatem ad conjugia legitima raptas sibi jure vindicare nullatenus possint.

De desponsatis & ab aliis raptis.

Ex eodem, cap. cxxxv.

IV. De desponsatio puellis & ab aliis raptis ita in Concilio Ancyrano capitulo decimo legitur: *Desponsatas puellas, & post ab aliis raptas, placuit erui & eis reddi quibus ante fuerant desponsatae, etiamsi eis à raptoribus vis inlata constiterit.* Proinde statutum est à sancto conventu ut raptor publica poenitentia mulctetur. Raptae verò, si sponsus eam recipere noluerit, & ipsa ejusdem criminis consentiens non fuerit, licentia nubendi alij non negetur. Quòd si & illa consensit, simili sententiae subiaceat. Quòd si post hæc jungere præsumpserit, utrique anathematizentur.

De raptu alienarum sponzarum.

Ex eodem libro, cap. cxxxviii.

V. Si quis sponfam alienam rapuerit,

aut patri ejus, aut ei qui legitimus ejus defensor esse debet, cum sua lege eam reddat. Et quicquid cum ea tulerit, semotim unamquamque rem secundum legem reddat. Et si hoc defensor ejus perpetrari consensit, & ideo raptori nihil querere voluerit, Comes singula de unaquaque re freda nostra ab eo exactare faciat, & quanto tempore nobis placuerit in exilio maneat, & illam feminam ei habere non liceat.

IN LIBRO SEXTO DE HAC RE
NON HABETVR.

Vt nullus occultas nuptias aut raptum faciat, vel quam propinquus habuit ducat uxorem, sed dotatam, & à parentibus traditam, per benedictionem sacerdotum accipiat, qui vult nubere, uxorem.

Ex libro VII. cap. CLXXVIII.

VII. 179. VI. Sancitum est ut publicæ nuptiæ ab his qui nubere cupiunt fiant: quia sæpe in nuptiis clam factis gravia peccata tam in sponsis aliorum quam & in propinquis sive adulterinis conjugis &, quod pejus est dicere, cum consanguineis adcrefcunt vel accumuluntur. Ex his autem procreari solent ceci, claudi, gibbi, & lippi, sive alij turpibus maculis aspersi. Et hoc ne deinceps fiat, omnibus cavendum est. Sed prius conveniendus est sacerdos in cuius parochia nuptiæ fieri debent in Ecclesia coram populo. Et ibi inquirere unà cum populo ipse sacerdos debet si ejus propinqua sit an non, aut alterius uxor, vel sponsa, vel adultera. Et si licita & honesta omnia panter invenerit, tunc per consilium & benedictionem sacerdotis & consilio aliorum bonorum hominum eam sponsare & legitime dotare debet. Scribit namque de legitimo matrimonio beatus Augustinus ita: *Talis esse debet que uxor habenda est secundum legem, sit casta in virginitate, & dotata legitime, & à parentibus tradita sponso, & à paranymphis accipienda, & ita secundam legem & evangelium publicis nuptiis honestata in conjugio licite sumenda, & omnibus diebus vitæ suæ, nisi ex consensu & causa vacandi Deo, nunquam propter hominem separanda. Et si fornicata fuerit, & vir ejus voluerit, dimittenda; sed, illa vivente, altera non ducenda, quia adulteri regnum Dei non possidebunt, & penitentia illi accipienda. Nolite vos, viri, habere uxores quarum priores mariti vivunt. Adulterina enim sunt ista conjugia.* Et hoc, ut diximus, omnino pro-

videndum est, ne ejus sit propinqua, quia scriptum est: *Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus.* Similiter scriptum est: *Cum uxore proximi tui non coibis, nec feminis ejus commixtione maculaberis.* Et in decretalibus Papæ Gregorij legitur: *Si quis Diaconam, aut monacham, aut commatrem spiritalem, aut fratris uxorem, aut neptam, aut novercam, aut nurum suam, aut consobrinam, aut de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit.* Et responderunt omnes tertio: *Anathema sit.* Item. *Si quis viduam rapuerit vel furatus fuerit in uxorem, vel consentientes ei, anathema sit.* Et si quis virginem, nisi desponsaverit eam, rapuerit vel furatus fuerit in uxorem, vel consentientes ei, anathema sit. Et responderunt omnes tertio: *anathema sit.* Et alibi in canonibus præceptum est ut nemo usque affinitatis lineam & propinquitatem sui sanguinis conubia ducat, neque virginibus sine benedictione sacerdotis quis nubere præsumat. Oppidè enim ista omnia cavenda sunt ne fiant. Sed postquam ista omnia probata fuerint, & nihil impedierint, tunc si virgo fuerit, cum benedictione sacerdotis, sicut in Sacramentario continetur, & cum consilio multorum bonorum hominum publicè & non occultè ducenda est uxor, ut boni ab his filij Domino miserante procreentur, & non tales sicut superius dictum est.

De raptoribus viduarum vel virginum, & ut feminæ sacris altaribus non ministrent.

Ex eodem, cap. CCXLVIII.

VII. Sancitum est ut raptores viduarum vel virginum ab Ecclesiæ communione pellantur, & ut feminæ sacris altaribus non ministrent, vel aliquid ex his quæ virorum sunt officiis deputata præsumant.

De his qui rapiunt feminas, ut eas non habeant uxores, & qualiter de raptis agendum sit.

Ex eodem, cap. CCXCV.

VIII. Placuit ut hi qui rapiunt feminas vel furantur, aut seducunt, ut eas nullatenus habeant uxores, quamvis eis postmodum conveniat ut eas dotaverint, vel nuptialiter cum consensu parentum suorum acceperint. Si quis autem uxorem habere voluerit, canonicè & legaliter eam accipiat, & non rapiat. Qui verò eam rapuerit vel furatus fuerit aut seduxerit, nunquam eam uxorem habeat, sed propinquis suis eam legibus reddat, & in triplo

triplo plenum bannum dominicum componat, & insuper canonicè publicam poenitentiam gerat. Ad quod omnes vna voce clamaverunt dicentes: Ista omnes te-

nere firmiter volumus, & in perpetuum ab omnibus conservari optamus.

EXPLICIT DE RAPTORIBVS.

TITVLVS VI.

DE RAPACIBVS.

De his qui infra regnum per vim aliquid rapuerint.

Ex libro v. cap. cccxli.

I. **S**I quis in exercitu infra regnum sine iustione dominica per vim hostilem aliquid prædare voluerit, aut fœnum tollere, aut granum, sive pecora majora vel minora, domosque infringere vel incendere, hæc ne fiant omnino prohibemus. Quòd si ab aliquo præsumptiosè factum fuerit, sexaginta solidis, si liber est, sit culpabilis, & omnia familia restituat, aut cum duodecim testibus se purget. Si verò servus hoc fecerit, capitali crimine subiaceat, & dominus omnia familia restituat, quia servum suum non correxit nec custodivit ut talia non perpetraret. Quòd si nos ipsos comedimus, citò deficiemus. Vnufquisque tamen custodiat exercitum suum, ne aliqua deprædatio infra regnum fiat.

De his qui rapinas infra regnum faciunt.

Ex libro vi. cap. xcvi.

II. Si quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam nostro fideli ejusque homini aliquid vi abstulerit, in triplo cui aliquid abstulit legibus componat, & insuper bannum nostrum, id est, sexaginta solidos nobis persolvat. Postmodum verò ante nos à Comite adducatur, ut in bastonico retrusus usque dum nobis placuerit pœnas luat. Nam si publicè actum fuerit, publicam inde agat poenitentiam juxta sanctorum canonum sanctionem. Si verò occultè, sacerdotum consilio ex hoc agat poenitentiam: quoniam raptores, ut ait Apostolus, nisi veram egerint poenitentiam, regnum Dei non possidebunt. Qui verò de rebus Ecclesiarum aliquid abstulerit, gravius inde judicetur: quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur qui ex eis aliquid aut abstulerit aut rapuerit. Infames quoque tales personæ usque ad satisfactionem Ecclesiæ, quam læserunt, sunt habendæ.

Tom. I.

Vt socios suos nominet apud quem pars rapinæ fuerit inventa.

Ex eodem, cap. cccxlv.

III. Apud quem scelus agnoscitur & pars rapinæ fuerit inventa, statim socios suos nominare cogatur. Quòd si nominare noluerit, teneatur ad vindictam. Quòd si honestior persona est, & pro se rationem reddat, & quæ ablata vel everfa fuerant quadruplum restituat. Quòd si certè apud servum rapinæ pars reperitur, centum quinquaginta flagella publicè extensus accipiat, & socios suos nominare non differat.

De his qui diripienda indicare reperuntur.

Ex eodem, cap. cccxvi.

IV. Quicumque ingenuus vel servus aliquid diripiendum indicaverit, ut cujuscunque res evertatur, aut pecora aut jumenta diripiantur, & ex hoc certis probationibus publicè convictus inveniatur, pro eo quòd indicavit, si ingenuus est, ea quæ ablata vel everfa sunt legibus in duplo restituat, & nobis bannum nostrum id est sexaginta solidos componat. Si verò servus vel colonus fuerit, centum quinquaginta flagella, ut supra, publicè extensus bene pressa accipiat, & insuper ea quæ ablata sunt secundum suam legem restituat.

De eo qui facultatem deprædationis dedit.

Ex eodem libro, cap. cccxv.

V. Si quis scelerata factione facultatem deprædationis dedit, vel si quis factam divisit, comburatur vinus.

Vt hi qui res Ecclesiæ invadunt, vastant, vel diripiunt, si monente Episcopo non se correxerint, communionem priventur.

Ex libro septimo, cap. cclxvii.

VI. Si quis cujuscunque munuscula Ecclesiæ sanctis scripturarum titulis conlata nefaria calliditate abstulerit, fraudaverit, invaserit, retentaverit, atque suppresserit, & non statim à sacerdote communitus Deo conlata reddiderit, ab Ecclesiæ catholice communionem pellatur.

LLII

De his qui res Ecclesie traditas invadunt vel vastant, aut absque proprii Episcopi consensu accipiunt.

Ex eodem, cap. cclxxxv.

VII. Si quis res Ecclesie debitas vel proprias sacerdotis horrendae cupiditatis instinctu occupaverit, retinuerit, aut à potestate ex compositione perceperit, si eas non restituerit, communione privetur. Quòd si agnito jure ecclesiastico, non statim Ecclesie vel sacerdoti reformaverit, aut ut ipsum jus agnoscere possit, in iudicium electorum venire distulerit, tandiu à communione ecclesiastica suspendatur quandiu restituitis rebus tam Ecclesiam quam sacerdotem reddat indemnem.

De his qui oblationes defunctorum retinent.

Ex eodem.

VIII. Similis etiam his qui oblationes defunctorum Ecclesiis vel sacerdotibus le-

galiter dimissas quomodolibet assignare tardaverint, vel retinere praesumpserint, districtio ecclesiastica juxta priores canones forma fervetur. Cui etiam sententiae subiacebit quisquis sibi quolibet ordine quod pro devotione sua Ecclesiis dedit revocare praesumpserit.

De Abbatibus, Presbyteris, vel reliquis ministris rebus ecclesiasticis non alienandis.

Ex eodem.

IX. Abbatibus, Presbyteris, ceterisque ministris de rebus ecclesiasticis vel sacro ministerio traditis nihil alienare vel obligare absque permissione & subscriptione Episcopi sui liceat. Quòd si praesumpserint, degradentur, communione concessa, & quod temere praesumptum vel alienatum est, ordinatione Episcopi revocetur.

EXPLICIT DE RAPACIBVS.

TITVLVS VII.

DE SACRILEGIS.

Quòd praedones Ecclesie sacrilegi sint, sicut scripturae testimonio comprobatur.

Ex libro vi. cap. cccxxxv.

I. SACRILEGI sunt Ecclesie praedones. Vnde & in Concilio Agathensi sub quarto capitulo decretum habetur ita. Amico quippiam rapere furiam est. Ecclesia verò fraudari vel abstrahi subripique, sacrilegium. Omnes enim contra leges facientes, resque Ecclesie diripientes, vel Ecclesias sacerdotisque contra divinas sanctiones vexantes, sacrilegi vocantur, atque indubitanter infames sacrilegi vocantur.

Quòd ea quae Domino consecrantur, ad jus ecclesiasticum pertineant.

Ex eodem, cap. cccxxxvi.

II. Ea quae Domino offeruntur vel consecrantur, ad jus pertinent sacerdotum. Et sacrilegi sunt omnes qui ea auferunt vel in aliud transferunt.

Vt si quis dignitatem praesumpserit quam non meruit à Principe vel seniore iusto, sacrilegus habeatur.

Ex eodem libro, cap. cccxxxvii.

III. Si quis praesumpserit quam non meruit à Principe vel seniore iusto dignitatem, sacrilegus habeatur. Homicidae,

malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad fortilegos magisque cucurrerint, nullatenus erunt ad accusationem vel ad testimonium admittendi.

De sacrilegis, quòd fures sint, teste scripturae.

Ex eodem, cap. cccxcv.

IV. Omnibus sciendum est quòd sacrilegi fures sint cuncti qui res Ecclesie diripiunt, vastant, invadunt, vexantque, aut à jure Ecclesiarum quibus traditae fuerant iniuste alienant. Vnde & beatus Augustinus in homelia quadagesima octava evangelij Iohannis ita dicit. *Ecce inter sanctos est Iudas. Ecce fur est Iudas. Et ne contemnas, fur & sacrilegus, non qualiscunque fur, sed fur loculorum, sed dominicorum loculorum, sed sacrorum. Si crimina discernuntur in foro, qualiscunque fur & peculatus, (Peculatus enim dicitur furtum de re publica. & non sic iudicatur furtum rei privatae quomodo publica) quanto vehementius iudicandus est sacrilegus fur, non undecunque tollere, sed de Ecclesia tollere. Qui aliquid de Ecclesia auferit vel furatur, Iudas perditio comparatur. Nota quòd aliquid de Ecclesia tollere furtum esse beatus Augu-*

stinus asseveret, & patratorem tanti furti furem sacrilegum appellet, necnon & Iudæ perditio æquiperet. Et post pauca: *Quare*, inquit, *loculos habuit cui angeli ministraverunt, nisi quia Ecclesia ipsius loculos suos habitura erat.* Ecce quibus tanti doctoris documentis instruimur quia quod in capite præcessit, in corpore ejus, quod est Ecclesia, videtur impletum. Porrò Christum & Ecclesiam unam personam esse non nescimus. Et ideo quæ Ecclesiæ sunt, Christi sunt; & quæ Ecclesiæ offeruntur, Christo offeruntur; & quæ ab Ecclesia ejus tolluntur, proculdubio Christo tolluntur. Ergo futurum erat ut Ecclesia Christi nummos haberet. Si nummos, utique & prædia & mancipia & diversarum specierum innumera ornamenta. Et quia illicitum sit ea quæ conferuntur Ecclesiæ auferri beati Hieronymi scribentis in expositione Matthæi Evangelistæ verba testantur. *Omnes*, inquit, *qui stipe templi & ea quæ conferuntur in usus Ecclesiæ abutuntur in aliis rebus, quibus suam expleant voluntatem, similes sunt scribarum & sacerdotum redimentium mendacium & sanguinem salvatoris.*

Quod quicquid offertur Domino sanctum sanctorum sit, & ad jus pertineat sacerdotum.

Ex eodem libro, cap. cccxcvi.

VI. 405. V. Nulli liceat ignorare quòd omne quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, vel quicquid Deo fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino, & ad jus pertineat sacerdotum. Propter quod inexcusabilis erit omnis qui ea quæ Domino & Ecclesiæ competunt auferat, vastat, invadit, vel diripit, usque ad emendationem Ecclesiæque satisfactionem sit sacrilegus, & non tantum sacrilegus, sed etiam fur sacrilegus.

De his sacrilegis qui Ecclesiæ ejusque sacerdotibus injurias inferunt.

Ex eodem libro, cap. cccxcvii.

VI. 406. VI. Si quis in hoc genus sacrilegij proruperit ut in Ecclesias earumque res intruens, sacerdotibus & ministris vel ipso cultui locòque aliquid importet injuriæ vel inferat ad divini cultus injuriam, in convictos sive confessos reos capitali sententia noverit vindicandum. Nec expectetur ut Episcopus injuriæ propriæ ultionem deponcat, cui sanctitas ignoscendi soli gloriam dereliquit; sitque cunctis non solum liberum, sed etiam laudabile, factas atro-

Tom. I.

ces sacerdotibus aut ministris injurias veluti publicum crimen prosequi ac de talibus reis ultionem mereri.

Quod omnia quæ Deo offeruntur, proculdubio & consecrantur.

Ex eodem libro, cap. cccxcviii.

VII. Omnia quæ Domino offeruntur, proculdubio & consecrantur. Et non solum sacrificia quæ à sacerdotibus super altare Domino consecrantur, oblationes fidelium dicuntur, sed quicquid ei à fidelibus offertur, sive in mancipiis, sive in agris, vineis, silvis, pratis, aquis aquarumque decursibus, artificijs, libris, utensilibus, petris, ædificijs, vestimentis, pellibus, lanificijs, pecoribus, pascuis, membranis, mobilibus & immobilibus, vel quæcunque de his rebus quæ ad laudem Dei fiunt vel supplementum sanctæ Dei Ecclesiæ, ejusque sacerdotibus atque ornatum præstare possunt, Domino Ecclesiæque suæ à quibuscunque ultro offeruntur, Domino indubitanter consecrantur, & ad jus pertinent sacerdotum. Et quia Christum & Ecclesiam unam personam esse veraciter agnoscimus, quæcunque Ecclesiæ sunt, Christi sunt; & quæ Ecclesiæ vel in supradictis vel in quibuscunque speciebus, sive pollicitationibus, sive pignoribus, sive scriptis, sive corporalibus rebus offeruntur, Christo offeruntur, & quæ ab Ecclesia ejus quocunque commento alienantur vel tolluntur, sive alienando, sive vastando, sive invadendo, sive minorando, sive diripiendo, Christo tolluntur. Et si ab amico quippiam rapere furtum est, præcipuè Christo Domino nostro, qui est Rex Regum & dominus dominantium, aliquid auferre vel alienare subripere, vel vastare, sacrilegium est. Omnes namque Ecclesiæ prædones manifestissimè sunt sacrilegi; & nullus sacrilegus nisi per puram probatamque atque publicam poenitentiam, & per Ecclesiæ satisfactionem, Episcoporumque per manus impositionem, & juxta canonicas sanctiones per reconciliationem regnum Dei possidebit, & non solum à regno Dei sit alienus, sed etiam à liminibus sanctæ Ecclesiæ, & præcipuè ab illius quam læsit, usque ad prædictam satisfactionem extorris efficitur. Talium verò scelerum patratibus, nisi post prædictam satisfactionem, nec vivis nec mortuis communicare debemus: quia qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem facit; qui autem pecuniam Ecclesiæ abstulerit, sacrile-

LLII ij

gium facit. Qui non solum sacrilegi, sed etiam fures sacrilegi, & lupi, atque homicida, pauperumque necatores sunt, & insuper anathematis vinculo damnati coram Deo & sanctis ejus efficiuntur.

Vt omnes agnoscant quantum malum sit Deo sacratae vel reliquas inceffare.

Ex eodem libro, cap. ccc cxv.

VI. 424. VIII. Iubemus omnes scire omnibusque populis à sacerdotibus prædicari quantum malum & quam maximum flagitium sit cum Deo devotis feminis viduis vel virginibus, sive cum velatis, sive cum Deo devotis, maximèque eum sanctimonialibus & sacratis Deo virginibus vel viduis tam in monasteriis quam extra monasteria commiseri. Nam hoc peccatum duplex esse non dubium est. Vt verbigratia dicamus, avius vindictæ reus sit puer ante dominum suum qui uxorem domini sui adulterio violaverit, quanto magis ille qui sponsam Christi creatoris cæli & terræ putredine suæ libidinis commaculaverit, dicente i. Cor. 6. beato Paulo Apostolo: *An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, quia neque fornicarij, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.*

Vt capitali sententia multentur qui sacrilegia, adulteria, prædationes, aut devastationes exercuerint.

Ex eodem, cap. ccc cxiii.

IX. Sub poena capitali, sacrilegia, VI. 431. adulteria, prædationes, vastationisque in regno nostro à quibuscunque fieri prohibemus, ita ut si voluntariè quis ex his unum vel aliquid fecerit, de vita componat, & omnes res ejus tam mobiles quam immobiles sisco nostro socientur, vel Ecclesie cujus res vastaverit vel alienaverit aut abstulerit tradantur. Maximum enim sacrilegium est oblationes fidelium, quæ sunt res Ecclesiarum, auferre, vastare, alienare, invadere, vel subribere. Nam, ut ait sacra scriptura, neque sacrilegi, neque adulteri, neque prædones, vel vastatores, qui sunt raptores, regnum Dei possidebunt. Et si hi qui res fratrum diripiunt, à regno Dei alieni fiunt, quid super his fieri putatis qui res Deo dicatas diripiunt vel auferunt? Nam quanto gravius quis in hoc seculo peccat, tanto gravius in inferno torquetur.

De plebe adversus sacrilegos custodienda.

Ex libro septimo, cap. l v.

X. Ante tribunal Domini de reatu negligentia se non poterit excusare qui plebem suam contra sacrilegæ persuasionis auctores noluerit custodire.

EXPLICIT DE SACRILEGIS.

TITVLVS VIII.

DE IVRAMENTIS.

De sacramentis leviter non jurandis.

Ex libro quinto, cap. ccc xlix.

I. Volunt ut sacramenta citò non fiant. Sed unusquisque iudex priùs causam veraciter cognoscat, ut eum veritas latere non possit, ne facile ad sacramentum veniant.

De perjuriis cavendis.

Ex libro sexto, cap. ccl xxvii.

II. Præcipimus ut perjurya caveantur, nec admittantur testes ad juramentum antequam discutiantur. Et si aliter discuti non

possint, separentur ab invicem, & singulariter inquirantur. Et non licet soli accusatori testes eligere absente suo causatore. Et omnino nullus nisi jejunos ad juramentum vel ad testimonium admittatur. Et ille qui ad testimonium adducitur si refutatur, dicat ille qui eum refutat & probeat quare illum recipere nolit. Et de ipso pago, non de altero, testes eligantur, nisi fortè longius extra comitatum causa sit inquirenda. Et si quis convictus fuerit perjuri, perdat manum aut redimat.

EXPLICIT DE IVRAMENTIS.

TITVLVS IX.

DE EXCOMMVNICATIS.

Cum excommunicatis non licere communicare.

Ex libro v. cap. xxv.

I. **C**um excommunicatis non licere communicare. Nec cum his qui per domos conveniunt, devitantes orationes Ecclesie, simul orandum est. Ab alia Ecclesia non suscipiatur qui in alia minime congregatur.

De eo qui excommunicatus pro suo neglectu fuerit.

Ex eodem libro, cap. xxx.

II. Si quis excommunicatus pro suo neglectu fuerit, & tempore excommunicationis suae ante audientiam communicare praesumpserit, ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam.

Codex canon. Ecles. Afric. c. 29.

Concil. CP. 2. collat. 7. in epistola Vigilij. lvo par. 3. c. 314.

De his qui cum excommunicato communicaverint.

Ex eodem libro, cap. lxxv.

III. Vt qui cum excommunicato praesumptiose communicaverit, excommunicetur & ipse.

De his qui Episcoporum vocationem vel correptionem contempserint.

Ex libro sexto, cap. lxxxviii.

IV. Si quis secularium tam majoris ordinis quam & inferioris peccatum egerit, & vocatus sui Episcopi auctoritate ad emendationem ac poenitentiam venire distulerit, tandiu sit ab Ecclesia extorris & catholicorum consortio sequestratus quousque quod commisit emendet, ac reatum suum usque ad satisfactionem canonicè diluat, atque reconciliatione proprii Episcopi divinis precibus indulgentiam consequatur, & per veniam Ecclesie gremio, à cuius utero deviaverat, peracta satisfactione, ab eodem immelioratus Episcopo, canonicè reddatur.

De his qui Episcopo aliquam injuriam vel dehonorationem fecerint.

Ex eodem libro, cap. xcix.

V. Si quis Episcopo aliquam injuriam aut injustam dehonorationem fecerit, de vita componat, & omnia quae habere vi-

sus fuerit Ecclesie cui Episcopus praesse dinoscitur integerrimè societur, & nobis in triplo bannus nosster, id est, sexaginta solidi persolvantur, aut ipse in servitio fisci nostri serviturus semper societur usque se redimere in triplo juxta vuirgildum suum potuerit. Sancta verò Ecclesia in sacerdotibus constat. Idcirco magna poena plecendi sunt qui Episcopis vel reliquis sacerdotibus injuriam vel contumeliam fecerint. Nam detractio sacerdotum ad Christum pertinet, cujus vice legatione in Ecclesia funguntur.

De non parvipendenda excommunicatione sacerdotum.

Ex eodem, cap. cxxlviii.

VI. Placuit ut fideles ne parvipendant excommunicationem sacerdotum illorum: quoniam si hoc fecerint, justè segregabuntur à cœtu Christianorum.

Vt quicumque synodalem excommunicationem transgressus fuerit, in alia synodo spem recuperationis non habeat.

Ex libro septimo, cap. ix.

VII. Si quis Episcopus damnatus à synodo, vel Presbyter aut Diaconus à suo Episcopo, ausi fuerint de sacro ministerio aliquid contingere, sive Episcopus juxta praecedentem consuetudinem, sive Presbyter aut Diaconus, nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem aut locum habere satisfactionis. Sed & communicantes ei omnes abici de Ecclesia, & maxime si postquam didicerint hoc factum esse, communicare tentaverint.

Quod excommunicati à sacerdote, antequam canonicè reconcilientur, non possint majores natu accusare.

Ex eodem, cap. cxxxx.

VIII. Vt excommunicatus à sacerdote, quandiu in ipsa est excommunicatione, majores natu accusare non praesumat. Quod si praesumpserit, non recipiatur, sed aut majori excommunicationi subjaceat, aut ab Ecclesia pellatur.

De modis excommunicationis tam de Clericis quam de laicis.

Ex libro quinto, cap. lxxi.

IX. Si quis Presbyter ab Episcopo suo degradatus vel excommunicatus fuerit, &

LLII iij

ipse per contemptum postea aliquid de suo officio sine comatu facere presumpserit, & postea ab Episcopo correptus & excommunicatus fuerit, qui cum ipso communicaverit scienter, sciat se esse excommunicatum similiter. Quicumque Clericus aut laicus vel femina incestum commiserit, & ab Episcopo suo correptus se emendare noluerit, & ab ipso excommunicatus fuerit, qui postea cum ipso communicaverit, similiter excommunicatur. Et ut sciatis qualis sit modus istius excommunicationis, in Ecclesiam non debet intrare, nec cum ullo Christiano cibum vel potum sumere, nec ejus munera quisquam accipere debet, vel osculum porrigere, nec in oratione se jungere, nec salutare, antequam ab Episcopo suo sit reconciliatus. Quod si aliquis se reclamaverit quod injuste sit excommunicatus, licentiam habeat ad metropolita-

num Episcopum venire, ut ibidem secundum canonicam institutionem dijudicetur, & interim suam excommunicationem custodiat. Quod si aliquis ista omnia contempserit, & Episcopus hoc emendare minime potuerit, Regis judicio exilio condemnatur.

Item de eadem re.

In eodem libro, cap. lxxiii.

X. Hæc verò per singula capitula in statutis Nicæni Concilij legere potestis, seu in aliis sanctorum patrum synodalibus edictis, & in Antiocheno Concilio, quod hi qui damnati sunt à synodo vel à suo Episcopo, & postea ministrare presunt, præcipitur ut nullus audeat eis communicare. Si quis verò eis communicat, simili sententia subiaceat sicut & damnatus.

EXPLICIT DE EXCOMMUNICATIS.

TITVLVS X.

DE STABILITATE SACERDOTVM IN TITVLIS PROPRIIS.

Vt Clericus in Ecclesia in qua prætitulatus est permaneat.

Ex libro quinto, cap. xxviii.

I. **C**lericum permanere oportet in Ecclesia cui in initio ab Episcopo prætitulatus ac sortitus est, & ad quam confugit quasi ad potiorem. Hoc autem refutantes revocari debere ad suam Ecclesiam in qua primitus ordinatus est, & ibi tantummodo ministrare. Si quis hanc de-

finitionem transgressus fuerit, decrevit sancta synodus à proprio gradu decidere.

Vt in titulis in quibus Presbyteri consecrantur, ante suam promotionem stabilitatem promittunt.

Ex eodem, cap. cxxxv.

II. Vt Presbyteri qui in titulis consecrantur, secundum canones, antequam ordinentur, promissionem stabilitatis loci illius faciant. EXPLICIT.

TITVLVS XI.

INCIPIVNT ALIA CAPITVLA EX QVINTO, SEXTO, ET SEPTIMO LIBRO CAPITVLARIS COLLECTA, SATIS ECCLESIASTICIS VTLITATIBVS CONGRVA.

De eo qui filiastrum aut filiastram ante Episcopum tenuerit.

Ex libro quinto, cap. vii.

I. **S**i quis filiastrum aut filiastram suam ante Episcopum ad confirmationem tenuerit, separetur ab uxore sua, & alteram non accipiat. Similiter & illa alterum non accipiat.

De eo qui filiastram suam contra voluntatem ipsius dederit ingenuo vel seruo.

Ex eodem libro, cap. xix.

II. Si quis homo filiastram suam contra voluntatem ipsius & matris & parentum dederit viro ingenuo aut ecclesiastico vel seruo, & illa noluerit habere illum, & reliquerit eum, potestatem habeant parentes illius dare illi alium maritum.

De Presbytero suspicioso.

Ex eodem, cap. xxxvi.

III. Sacerdos si suspiciosus aut incredibilis suo Episcopo aut reliquis suis confacerdotibus sive bonis & iustis de suo populo vel de sua plebe hominibus fuerit, ne in crimine aut in prædicta suspicione remaneat, cum tribus aut quinque vel septem bonis ac vicinis confacerdotibus, exemplo Leonis Papæ, qui duodecim Episcopos in sua purgatione habuit, vel eo amplius, si suo Episcopo visum fuerit, aut necesse propter tumultum populi inesse perpenderit, & cum aliis bonis & iustis hominibus se sacramento coram populo super quatuor evangelia purgatum Ecclesiæ reddat. Si quis autem scire desiderat quales testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, & quid de accusatore faciendum sit, pleniter in canonibus reperire poterit.

Vt Presbyteri chrisma diligenter custodiant.

Ex eodem libro, cap. cxlv.

IV. Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ vel maleficii donare præsumant. Quod si fecerint, honore priventur.

Item in eodem, cap. civ.

V. Vt Presbyter qui sanctum chrisma donaverit ad iudicium subvertendum, postquam de gradu suo depositus fuerit, manum amittat.

Vt manum ebrietatis omnino vetetur.

Ex eodem, cap. cxlii.

VI. Magnum malum ebrietatis, unde omnia vitia pullulant, modis omnibus cavere præcipimus. Qui autem hoc vitare noluerit, excommunicandum eum esse decrevimus usque ad emendationem congruam.

De Ecclesia ædificanda.

Ex eodem libro, cap. cccxxxii.

VII. Nemo Ecclesiam ædificet antequam civitatis Episcopus veniat & ibidem crucem figat publicè. Et antè præfinit qui ædificare vult quod ad luminaria & ad custodiam & stipendia custodum sufficiat. Et facta donatione, sic domum ædificet.

De non iudicando quemquam absque legitimo accusatore.

Ex eodem, cap. cccxcviii.

VIII. Iudicis non est quemlibet iudicare vel condemnare absque legitimo accusatore. Quoniam & Dominus Iudam furem esse sciebat. Sed quia non est accusatus, ideo non est eiectus.

Quid laicis non sit de religione præsumendum.

Ex eodem libro, cap. cccciii.

IX. Laicis, quamvis religiosus, nulli tamen de ecclesiasticis facultatibus vel de Deo dicatis hominibus aliquid disponendum adtribuatur facultas.

Si quis Episcopus, Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus ad bellum processerit, deponatur.

Ex libro sexto, cap. lxi.

X. Si quis Episcopus, Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus ad bellum processerit & arma bellica indutus fuerit ad bellicandum, ab omni officio deponatur, in tantum ut nec laicam communionem habeat.

De his qui volunt aquam consecratam in sabbato sancto accipere.

Ex eodem libro, cap. lxxvii.

XI. Quod in sabbato sancto Paschæ, vel in sabbato Pentecostes, si qui velint aquam consecratam ad aspersionem in domos suas accipere, ante chrisimatis accipiant infusionem.

De confirmatione Episcoporum à plebe sollicitè querenda.

Ex eodem, cap. lxxxiii.

XII. Vt omnes maximam curam habeant ne sine confirmatione Episcopi quis vitam finiat, animæque periclitetur.

De viro & muliere in matrimonio copulatis, & postea dicente ea non posse eum habere cum ea.

Ex eodem, cap. xci.

XIII. Si vir & mulier conjunxerint se in matrimonio, & postea dixerit mulier de viro non posse nubere cum ea, si poterit probare quod verum sit, accipiat alium, eò quod juxta Apostolum non potuit illi reddere vir suus debitum.

De raptoribus & raptis virginibus vel viduis.

Ex eodem, cap. xcvi.

XIV. Si quis alterius sponfam virginem aut viduam necdum desponsatam raperit vel furatus fuerit, placuit ut sive eam postea sponsaverit, sive dotaverit, sive non, sive cum parentum ejus voluntate quocunque commento ipsam accipere vel tenere poterit, nunquam illam uxorem habeat; sed raptor aut furi auferratur, & proximis suis alio viro tempore congruo, si ipsa hoc malum non consenserit, nuptura legibusque acceptura reddatur. Raptor verò sive fur, omnèque ei consentientes, publica pœnitentia juxta canonicam auctoritatem multentur, &

proximis illius quicquid injustè in tam nefando scelere egerunt in triplo component, & unamquamque rem semotim legibus in triplo restituant. Ipsa autem quæ rapitur, si aut primò aut postmodum tam nefario sceleri libens consenserit, nunquam postea nubat; sed publica poenitentia multetur, & sub tali custodia ponatur ut ei nullatenus luxuriari cum quoquam liceat. Taliter enim memorata flagitia puniantur ut omnes cognoscant quoniam nec seculi leges tam nefandis conjunctionibus consentiant, nec sacri canones consilium ullum præbeant.

De his qui in domo sua oratorium fecerint.

Ex eodem libro, cap. cii.

XV. Qui in domo sua oratorium habuerit, orare ibidem potest. Missas tamen in eo celebrare non audeat nec agere cuiquam permittat sine permisso & dedicatione Episcopi loci illius. Quòd si fecerit, domus illius fisci viribus addicatur. Comes verò qui hoc cognovit, & non prohibuit, publica poenitentia multetur, vel honore privetur.

De expositis infantibus ac collectione eorum.

Ex eodem libro, cap. cxlii.

XVI. Si expositus ante Ecclesiam cuiuscunque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat epistolam. Et si is qui collectus est intra decem dies quaesitus agnitusque non fuerit, securus habeat qui collegit. Sanè qui post prædictum tempus ejus calumniator extiterit, ut homicida, ecclesiastica districtione damnabitur, sicut patrum sanxit auctoritas.

De quorum baptismo absque dissimulatione dubitatur, ut rebaptizentur præceptum est.

Ex eodem, cap. cxliii.

XVII. De quibus dubium est utrum sint baptizati an non, omnimodis absque ullo scrupulo baptizentur, his tamen verbis præmissis. *Non so rebaptizato. Sed si nondum baptizatus es, baptizo te in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.*

Quot sint dies purificationis mulieris.

Ex eodem, cap. ccvii.

XVIII. Cùm enixa fuerit mulier, post quot dies debeat Ecclesiam intrare, testamenti veteris præceptione didicimus, ut pro masculino diebus xxxiiii. pro femina lxvi. debeat abstinere. Quod tamen, ait sanctus Gregorius, sciendum est quia in mysterio accipitur. Nam si hora eadem qua genuerit, altaria gratias, intret Ecclesiam, nullo peccati pondere gravatur. Voluptas etenim carnis, non dolor, in culpa est. In

carnis autem commixtione voluptas est, in prolis verò prolatione gemitus. Unde & ipsi Gen. 4. primo matrimonio dicitur: In doloribus paries. Si itaque ipsam mulierem prohibemus Ecclesiam intrare, ipsam ei penam suam culpam deputamus.

De conservanda fide inter virum & uxorem.

Ex eodem, cap. cccxxiv.

XIX. Scire omnes volumus, sicut & VI. 41. sæpius à Dominis Episcopis & à reliquis Dei servis admoniti sumus, quòd viri uxores suas, & uxores similiter viris suis, veraciter fidem & dilectionem servare debent, & non in aliquo ab his declinare, & quòd non liceat conjugatis neque pellicem neque concubinam habere.

De sacerdotibus qui ministerium suum adimplere non valent.

Ex libro vii. cap. cxxxvii.

XX. Sacerdotes qui rite non sapiunt adimplere ministerium suum, nec discere juxta præceptum suorum Episcoporum pro viribus satagunt, vel contemptores canonum existunt, ab officio proprio sunt removendi quousque hoc pleniter emendatum habeant.

Vt nullus iudex neque Presbyterum neque Diaconum aut Clericum sine consensu Episcopi sui distringat.

Ex eodem, cap. cxxxix.

XXI. Vt nullus iudex neque Presbyterum neque Diaconum aut Clericum aut juniorem Ecclesie sine conscientia Pontificis per se distringat aut condemnare præsumat. Quòd si fecerit, ab Ecclesia cui injuriam fecit quam inrogare dinoscitur tandiu sit sequestratus donec reatum suum cognoscat & emendet.

Vt Presbyteri in Ecclesiis inconsulto Episcopo nec constituantur, vel de Ecclesiis expellantur.

Ex eodem, cap. cxlvi.

XXII. Sancitum est ut sine auctoritate vel consensu Episcoporum Presbyteri in quibuslibet Ecclesiis nec constituantur nec expellantur. Et si quis deinceps hoc facere tentaverit, synodali sententia districtè feriat.

Vt illicitus accessus feminarum ad altare non fiat, nec ulla femine vasa sacra aut corpus & sanguinem Domini contrahere præsumant.

Ex eodem libro, cap. cxc.

XXIII. Statutum est ut illicitus feminarum accessus ad altare non fiat, quia contra omnem auctoritatem divinam & canonicam

canonicam institutionem est feminas sanctis altaribus se ultro ingerere ac sacrata vasa impudenter contingere sive indumenta sacerdotalia populis ministrare, aut corpus & sanguinem Domini contingere populisque porrigere. quod omni ratione caret. & ne ulterius fiat omnimodis prohibitum est. Et quæcumque femine deinceps hoc facere præsumperint, iudicio canonico usque ad satisfactionem subdantur. Quod autem *mediocres ingredi ad altare non debeant in Concilio Chalcedonensi & in decretis Gelasij Papæ copiosissime invenitur.

De violatoribus sepulchrorum.

Ex eodem, cap. cxcii.

XXIV. Qui sepulchra violaverint puniantur, tam ingenui quam servi. Si major persona in hoc scelere fuerit deprehensa, amissa medietate honorum suorum, perpetua notetur infamia. Si Clericus, depositus omni honore clericali, perenni exilio deputetur. Si iudex hoc persequi aut implere distulerit, facultatibus & honore privetur.

De Clericis, si ebrietatem non vitaverint, aut excommunicentur aut verberentur.

Ex eodem, cap. cclxxx.

XXV. Ante omnis Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes ac nutrix est. Nec quis potest liberum corporis sui ac mentis habere iudicium qui est captus vino, à sensu probatur esse alienus, & proclivius ad iudicium mens labefactam ducitur, ac plerunque solet peccatum aut crimen, dum nescit, incurere. Ignorantia verò talis non potest effugere poenam, quam ex voluntaria amentia mansisse constiterit. Itaque quemcunque ebrium fuisse constiterit, ut ordo patitur, aut quadraginta dierum spatio à communione statuium submovendum, aut corporali subdendum esse supplicio.

Vt testes, priusquam de causa interrogentur, sacramento confringantur.

Ex eodem, cap. cclxxxiii.

XXVI. Testes, priusquam de causa interrogentur, sacramento debere confringi ut jurent se nihil nisi rei veritatem esse dicturos. Hoc etiam jubemus, ut honestioribus magis quam vilioribus testibus fides potius admittatur. Vnius autem testimonium, quamlibet splendida & idonea videatur esse persona, nullatenus audiendum.

Tom. I.

Vt mancipia quæ Iudei emerint aut circumciderint, ab eorum potestate auferantur.

Ex eodem, cap. cclxxxvi.

XXVII. Si quis Iudeorum Christianum servum vel cuiuslibet alterius sectæ emerit vel circumciderit, à Iudei ipsius potestate sublatus in libertate permaneat.

De vagis & levibus sacerdotibus ac Clericis.

Ex eodem, cap. cxcvii.

XXVIII. Hoc etiam placuit, ut vagus atque instabilis Clericus, sive etiam in diaconali ministerio vel presbyterali officio constitutus, si Episcopi à quo ordinatus est præceptis non obedierit ut in delegata sibi Ecclesia officium dependat assiduum, quousque in vitio permanferit, & communione & honore privetur.

De castitate eorum qui conjugio sunt copulandi.

Ex eodem libro, cap. cclxxxix.

XXIX. Sciendum est omnibus & firmiter retinendum quod hi qui uxores ducere voluerint, sicut eas castas & incorruptas cupiunt invenire, sic ad eas casti & incorrupti debent accedere, eaque cum benedictione sacerdotis, sicut in Sacramentario continetur, accipere. Sed prius eas dotali titulo debent conligare.

De his qui à Chorepiscopo confirmati sunt.

Ex eodem libro, cap. cccci.

XXX. Si quis non ab Episcopo, sed à Chorepiscopo, qui non est Episcopus, sed vicarius Episcopi, priusquam prohibiti essent, fuerit confirmatus, reiterari aliis benedictionibus debet. Nam Chorepiscopi ante apostolicam atque synodalem prohibitionem non ex numero Apostolorum, sed ex septuaginta discipulorum, ut sacri canones testantur, ordine erant, quos nunquam Spiritum paraclitum tradidisse novimus. Sed quia olim, ut dictum est, jam dicti Chorepiscopi prohibiti sunt, ideo modò nihil sunt, nec Spiritum paraclitum ullo unquam tempore tradere potuerunt, nec modò possunt.

Item de Chorepiscopis.

Ex eodem libro, cap. cccxxiii.

XXXI. Placuit ut, sicut Leonis Papæ & omnium Episcoporum nostrorum atque reliquorum fidelium generali & synodali consulto decrevimus, nullus Chorepiscopus per manus impositionem Spiritum sanctum tradere, aut sacerdotes vel Levitas aut Subdiaconos sacrare, vel virgines velare, aut sanctum chrisma conficere, vel Ecclesias vel altaria sacrare, aut be-

M M m

nedictionem in publica Missa populis tribuere præsumat. quæ omnia summis Pontificibus, id est, cathedralibus Episcopis, debentur, & non Chorepiscopis vel Presbyteris, quorum formam juxta sanctorum canonum decreta Chorepiscopi gerunt. Si autem hi aliquid ex his agere tentaverint, irrita erunt quæ ab eis geruntur, & ipsi omni ecclesiastico honore funditus priventur.

De his qui se ipsos quocumque modo necant.

Ex eodem, cap. ccccxi.

XXXII. Quicumque se propria voluntate aut in aquam jactaverit, aut colum ligaverit, aut de arbore præcipitaverit, aut ferro percusserit, aut cuilibet voluntarie se morti tradiderit, istorum oblatio non recipiatur.

Qualiter hæc statuta servanda sint; & de his qui hæc contempserint, sive Clerici, sive laici, quid agendum sit.

Ex eodem, cap. cccclxxvi.

XXXIII. Has omnes constitutiones ecclesiasticas, quas summam breviterque perstrinximus, sicut plenius in canone continetur, manere perenni stabilitate sancimus. Si quis ergo Clericus aut laicus harum sanctionum obediens esse noluerit, si Clericus fuerit, excommunicationi subiaceat. Si verò laicus & honestioris loci persona, medietatem facultatum suarum amittat fisci viribus profuturam. Si verò minoris loci persona est, amissione rerum suarum multatus in exilio deputetur.

CAPITVLA
HERARDI ARCHIEPISCOPI
TVRONENSIS,
COLLECTA EX CAPITVLARIBVS
REGVM FRANCORVM.

Capitula excerpta ex corpore sanctorum canonum pernecessaria ab Herardo sanctæ Turonica sedis Archiepiscopo nutu divino in sancta ipsius synodo tenenda memoriter ab omnibus ipsius paræcia Sacerdotibus & Clericis omnibusque volentibus.

* f. præcedentium

IN nomine Dei folius. Ego Herardus immeritò Turonensium Pontifex anno incarnationis dominicæ DCCCLVIII. ordinationis quoque nostræ III. Indictione VI. cernens Ecclesiam mihi commissam partim negligentia, torpore, vel desidia, partim * præsentium incuria sacerdotum atque ignavia, variis & innumeris cladibus affici, excidiis concuti, &, quod dictu actûque gravius fore comperimus, diversis animarum laqueis ac quotidianis erroribus deperire, instinctu, ut credimus, miserationis supernæ, perpauca eaque admodum necessaria sacrarum admonitionum collecta capitula, sacerdotum totius nobis creditæ paræciæ generali in urbe sedis nostræ coadunata XVII. Kalend. Junii synodo, publicè recitari, & ut ad omnium præsentium notitiam & intelligentiam pervenire valerent, coram cunctis perlegi fecimus &